

Nr 98.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1950/51 till skolor tillhörande barna- och ungdomsvården m. m.; given Drottningholms slott den 17 februari 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlatande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF

Gustav Möller.

Sammanfattning.

I propositionen föreslås, att de återstående icke statliga ungdomsvårdsskolorna förstärkas på så sätt att Gudmundsgårdens skolhem och Morängens yrkesskola förvärvas av staten medan Råby och Margretelunds yrkesskolor arrenderas av staten på viss tid. Sjötorps och Häkanstorps yrkesskolor skola enligt förslaget nedläggas och i stället skall verksamheten återupptagas vid Härsjögårdens förutvarande yrkesskola.

Propositionen upptager vidare frågan om åtgärder för att söka minska rymningarna från ungdomsvårdsskolorna. Slutligt ställningstagande till ett av socialstyrelsen framfört förslag om anordnande av slutna avdelningar vid tre skolor bör enligt propositionen tills vidare anstå i avvaktan på erfarenheter från en vid Långanäs yrkesskola befintlig sluten avdelning. Särskilda sakkunniga böra utreda i vad mån man bör söka åstadkomma förbättringar inom ramen för de nu tillämpade öppna vårdmetoderna. Det föreslås, att medel i avvaktan på utredningsresultatet anvisas till förbättring av fritidssysselsättningarna och höjning av elevernas flitpenningar.

Anslag äskas till skolor tillhörande barna- och ungdomsvården för budgetåret 1950/51.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms
slott den 17 februari 1950.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och finansdepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga om *anslag till skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* för budgetåret 1950/51 samt anför.

I årets statsverksproposition (V ht., p. 35—41) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1950/51 beräkna följande anslag:

Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar, förslagsanslag	3 156 000
Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader, förslagsanslag	2 566 000
Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m., reservationsanslag	580 000
Bidrag till driften av icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, förslagsanslag	350 000
Fortbildningskurs för befattningshavare vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, reservationsanslag	15 200
Bidrag till inrättande av inackorderingshem, reservationsanslag	23 000
Ersättning till inackorderingshem för driftförluster, reservationsanslag	16 000

Jag anhåller nu att få till fortsatt behandling upptaga hithörande spörsmål.

Förstatligande av vissa ungdomsvårdsskolor samt därmed sammanhängande organisationsfrågor.

Ungdomsvårdsskoleverksamhet bedrivs f. n. *dels* av staten vid statsägda eller arrenderade skolor och *dels* av enskilda föreningar och stiftelser, vilka för sin verksamhet åtnjuta betydande bidrag av statsmedel. Verksamheten vid de icke-statliga skolorna är reglerad genom avtal mellan huvudmännen och Kungl. Maj:t.

Kungl. Maj:t tillsatte den 30 december 1946 förhandlingsmän för att upptaga förhandlingar rörande fortsatt verksamhet vid vissa skolor, vilkas avtal uppsagts till utgången av år 1947. Förhandlingsmännen¹ skulle jämväl äga ingå i förhandlingar, som påkallades av huvudmännen för övriga ung-

¹ Expeditionscheferna i finansdepartementet H. Klackenborg och i inrikesdepartementet E. Montell samt byråchefen i socialstyrelsen T. Eriksson.

domsvårdsskolor i enskild ägo. Uppdraget utökades senare med uppgiften att förhandla med städerna Stockholm och Göteborg rörande den av dessa städer vid egna ungdomsvårdsskolor bedrivna verksamheten.

Av under budgetåret 1946/47 fortfarande existerande 16 icke-statliga skolor ha sedermera 5 förvärvats eller arrenderats av staten och 5 nedlagts. Städerna Stockholm och Göteborg äro fr. o. m. den 1 juli 1949 befriade från dem tidigare åvilande skyldighet att driva egna ungdomsvårdsskolor. Bland de skolor som nedlagts må nämnas Härsjögårdens yrkesskola (25 platser), som inlösts av staten och disponerats av socialstyrelsen för växlande ändamål (se prop. 1947: 269, 1948: 214 och 1949: 85).

De statliga ungdomsvårdsskolorna äro 20, nämligen för *manliga elever*: Lövsta skolhem och yrkesskola, Långanäs, Ljungaskogs, Fagareds, Forsane, Sundbo och Johannisbergs yrkesskolor, Östra Spångs, Hammargårdens, Vemyra, Folåsa och Gräskärns skolhem samt för *kvinnliga elever*: Skarvik-Tallåsens skolhem och yrkesskola, Bistagårdens hemskola, Sonestorps, Hornö, Lingatans, Brättegårdens och Eknäs yrkesskolor samt Broby skolhem.

De icke statliga ungdomsvårdsskolorna äro 6, nämligen för *manliga elever*: Gudmundsgårdens skolhem (25 platser), Råby skolhem och yrkesskola (50), Margretelunds yrkesskola (40) samt för *kvinnliga elever*: Morängens (25), Sjötorps (25) och Håkanstorps (18) yrkesskolor. Råby fungerar f. n. i praktiken endast såsom yrkesskola.

Verksamheten vid Margretelund och Gudmundsgården är avtalsenligt säkrad till utgången av år 1952. Avtalen rörande Råby, Morängen, Sjötorp och Håkanstorp ha efter förslag av förhandlingsmännen förlängts att gälla t. o. m. den 30 juni 1950 (prop. 1948: 214). Vid förhandlingarna med huvudmannen för Håkanstorp förutsattes, att denna skola, vars lokaler äro mindre lämpliga för modern ungdomsvårdsskoleverksamhet och även svåra att omändra för ändamålet, skulle vid sistnämnda tidpunkt ha avvecklat sin verksamhet. För Morängens och Sjötorps vidkommande beräknades, att det under den nya avtalsperioden skulle vara möjligt att taga slutlig ställning till frågan om nedläggande eller förstatligande. Beträffande Råby avsåg förlängningen att skapa möjlighet att bedöma ett eventuellt förstatligande av verksamheten vid denna skola och de båda övriga stiftelseägda skolorna Gudmundsgården och Margretelund.

Förhandlingsmännen ha (skr. 8/7, 19/10, 25/10 1949 samt en 27/9 1949 inkommen odaterad skr.), med överlämnande i förekommande fall av med vederbörande huvudmän därom preliminärt träffade avtal (se bilaga till propositionen), föreslagit att Gudmundsgården och Morängen förvärvas av staten, att Råby och Margretelund arrenderas av staten på viss tid, att Sjötorp och Håkanstorp nedläggas samt att Härsjögårdsanläggningen åter tages i bruk, allt den 1 juli 1950.

Beträffande innebörden av de träffade avtalen samt övriga här berörda frågor må närmare anföras följande.

Gudmundsgården. Fröbergiska stiftelsen överlämnar till staten utan er-

sättning skolhemsfastigheten med inventarier. Staten skall övertaga stiftelsens förpliktelser mot de vid skolhemmet den 30 juni 1950 anställda ordinarie befattningshavarna. Förhandlingsmännen anse villkoret godtagbart med hänsyn till befattningshavarnas kompetens och statens personalbehov. I avtalet ha icke influtit några bestämmelser om ersättning för uppkomna driftunderskott, enär sådan ersättning enligt gällande avtal utgår till stiftelsen till den del underskottet överstiger 10 000 kronor för år.

Beträffande Fröbergsska stiftelsen torde jag här få inskjuta följande. Stiftelsen tillkom genom ett år 1841 upprättat testamente, enligt vilket viss del av testatorernas kvarlätenskap skulle avsättas till en fond för underhållande i Kalmar stad av en inrättning »till vanvårdade och vanartiga barns försörjning och uppfostran». I inrättningen skulle enligt testamentet intagas barn från Kalmar stad och vissa därtill belägna socknar. Stiftelsens första reglemente fastställdes år 1880 av Kungl. Maj:t. Enligt reglementet hade stiftelsen till huvudsakligt ändamål att i en uppfostringsanstalt å lägenheten Norrgård kostnadsfritt uppfostra »vanvårdade och vanartiga barn av mankön» från Kalmar och vissa därtill belägna socknar. Mot betalning finge i anstalten emottagas jämväl »vanvårdade gossebarn» från angivna och andra orter, företrädesvis inom Kalmar län. Dessutom skulle det tillkomma stiftelsen att söka bereda vård och uppfostran åt »vanvårdade och värlösa flickor» från de uppräknade orterna. Sedermera har reglementet åtskilliga gånger underkastats ändringar. Beträffande innebörden av dessa torde få hänvisas till en inom justitiekanslersämbetet uppgjord promemoria, som bifogats ämbetets utlåtande i ärendet; här bör endast nämnas, att Norrgårdsanstalten sedermera under benämningen Gudmundsgården infogats i samhällets system av ungdomsvårdsskolor. Nu gällande reglemente begränsar stiftelsens primära ändamål till att å anstalten uppfostra vanartade gossar, vilka enligt beslut av barnavårdsnämnd skola överlämnas till ungdomsvårdsskola. Upptagningsområde är numera hela riket. För vård av vanartade gossar från andra än de i 1880 års reglemente angivna orterna skall betalning erläggas. Som stiftelsens sekundära ändamål anges att bereda vård, uppfostran och yrkesutbildning åt »vanvårdade och värlösa» flickor och gossar från de i det första reglementet angivna orterna.

Såsom förutsättning för det träffade avtalets giltighet gäller, att Kungl. Maj:t medger sådan ändring av reglementet, att stiftelsen befrias från förpliktelsen mot de »vanartiga» och att verksamheten hädanefter må avse »vård, uppfostran och yrkesutbildning» åt »hjälp- och skyddsbehövande barn och ungdom» företrädesvis från vissa angivna orter.

Morängen. Diakonissanstalten Samariterhemmet överlåter till staten hela anläggningen jämte inventarier. Köpeskillingen, 138 500 kronor, gäldas så, att diakonissanstalten *dels* befrias från skyldigheten att återbetala bekomna statslån å tillhoppa 118 000 kronor, vilka lån indirekt avskrivits i statens räkenskaper, *dels ock* erhåller 20 500 kronor senast en månad efter det Kungl. Maj:t godkänt avtalet. Till grund för köpeskillingen ha lagts diakonissan-

staltens kostnader för skolans upprättande och utbyggnad jämte 3 300 kronor, motsvarande av staten icke täckta äldre driftförluster. Taxeringsvärdet uppgick för år 1948 till 92 500 kronor. Diakonissanstalten skall slutligen under vissa förutsättningar erhålla ersättning för driftunderskott vid skolan under tiden 1 januari 1947—30 juni 1950.

Råby och Margretelund. Huvudmännen — stiftelsen Råby räddningsinstitut resp. stiftelsen Anna Lisa Lidbecks uppfostringsanstalt — ha med hänsyn till de testamenten, på vilka stiftelsernas verksamhet grundats, icke ansetts kunna överlåta resp. fastigheter. Uppgörelserna innebära i huvudsak följande.

Staten skall för ungdomsvårdsskoleverksamhet under 20 år arrendera fastigheterna jämte inventarier. Staten utgiver per år till stiftelsen Råby räddningsinstitut 20 000 kronor och till stiftelsen Anna Lisa Lidbecks uppfostringsanstalt 11 000 kronor såsom bidrag till stiftelsernas kostnader för pensionering av förutvarande anställningshavare, brandförsäkring och övrig förvaltning. I den mån pensionskostnaderna minska med minst 5 000 resp. 2 500 kronor reduceras statsbidragen med hälften av denna minskning. I den mån stiftelsernas årliga inkomster genom statsbidraget överstiga utgifterna, skall överskottet enligt stiftelsestyrelsernas beprövande användas till intagna eller förutvarande elevers bästa eller eljest till främjande av skolans verksamhet. Om en väsentlig förskjutning av penningvärdet inträder, skola parterna äga påkalla förhandlingar om ändring i villkoren.

Staten övertager viss personal. Det statliga lönesystemet har sedan gammalt följts vid Råby; vid Margretelund ha lönerna sedan länge reglerats i anslutning till det statliga systemet. Förhandlingsmännen anse detta villkor godtagbart med hänsyn till personalbehovet och befattningshavarnas kompetens.

Stiftelserna äga enligt nu gällande avtal rätt till ersättning av statsmedel för under avtalstiden nedlagda, av staten godkända byggnadskostnader, för Margretelunds vidkommande dock endast i den mån de överstiga visst belopp. Stiftelsen Råby räddningsinstitut skall enligt avtalsförslaget erhålla täckning för anordnande av en sluten avdelning vid skolan; härtill återkommer jag i senare sammanhang. Vidare har förutsatts, att stiftelsen Anna Lisa Lidbecks uppfostringsanstalt skall för av staten godkända byggnadsarbeten erhålla ersättning med tillhoppa 210 000 kronor, varav 34 000 kronor med hänsyn till önskemålet att frigöra vissa pantförskrivna obligationer skola utbetalas under juli månad 1950. Återstoden skall utgivas, då det nu träffade avtalet upphör att gälla utan att nytt avtal träffas med staten och därest stiftelsen så påfordrar; samtidigt förfaller stiftelsens tidigare av staten erhållna lån å 114 000 kronor till betalning.

Stiftelsen Anna Lisa Lidbecks uppfostringsanstalt skall vidare under vissa förutsättningar erhålla ersättning av staten för driftunderskott vid Margretelund under budgetåren 1948/49 och 1949/50.

Med hänsyn till detaljerade förvaltningsbestämmelser i det testamente,

som ligger till grund för den senare stiftelsen, har i avtalet rörande Margretelund bestämts, att skolstyrelsen skall bestå av sju ledamöter, av vilka fem utgöras av stiftelsens fem styrelseledamöter och två utses av Kungl. Maj:t. På grund av formerna för stiftelsestyrelsens sammansättning — två ledamöter utses av stadsfullmäktige i Lidköping, en av biskopen i Skara, en av länsstyrelsen och en av landstinget — ha förhandlingsmännen ansett det godtagbart att låta stiftelsens styrelse bilda majoritet inom skolstyrelsen. Det må tilläggas, att staten enligt avtalsförslaget äger bryta avtalet med för stiftelsen ogynnsamma verkningar om statens intressen skulle allvarligt åsidosättas.

Om avtalen icke uppsägas senast fem år före upplåtelseidens utgång, skola de fortsätta att med fem års ömsesidig uppsägning gälla tills vidare.

Sjötorp och Härsjögården. Förhandlingsmännen ha anfört, att huvudmännen för Sjötorp, Svenska diakonissällskapet, f. n. icke vore beredd att förhandla om skolans försäljning till staten men att möjligheter torde föreligga — under förutsättning av förhöjt statsbidrag — för viss tids fortsatt icke-statlig verksamhet eller utarrendering till staten. I båda fallen syntes emellertid den fortsatta verksamheten endast kunna bliva ett relativt kortvarigt provisorium. Förhandlingsmännen ha ansett, att det i första hand borde ankomma på socialstyrelsen att pröva frågan, huruvida anledning kunde föreligga att söka uppnå en sådan tillfällig lösning eller om det vore fördelaktigare att överflytta verksamheten till annan anstalt, förslagsvis Härsjögårdsanläggningen. Efter överläggningar med socialstyrelsen ha förhandlingsmännen inriktat sig på en lösning i enlighet med det sistnämnda alternativet. Något nytt avtal har därför icke träffats rörande Sjötorp, varför verksamheten vid denna skola skulle i enlighet med gällande avtal nedläggas den 30 juni 1950.

Socialstyrelsen har tillstyrkt förhandlingsmännens förslag under hänvisning till sin skrivelse den 24 november 1947 (se prop. 1947:214, s. 4), i vilken styrelsen föreslagit förststatligande av samtliga ungdomsvårdsskolor.

Statskontoret, som avgivit utlåtande över förslagen rörande Råby, Morängen och Margretelund, har intet att erinra mot dessa förslag.

Justitiekanslersämbetet och *stadsfullmäktige i Lidköping* ha i sak intet att erinra mot förslaget rörande Margretelund. Justitiekanslersämbetet föreslår dock en mindre ändring av formell natur i avtalstexten.

Beträffande det föreslagna avtalet rörande Gudmundsgården har *justitiekanslersämbetet* anfört bl. a. följande.

Avtalet innehåller icke någon föreskrift för det fall att till följd av ändrade förhållanden eller andra omständigheter skolhem eller däremot svarande verksamhet i ungdomsvårdsskolevården ej vidare kommer att drivas å Gudmundsgården. Uteslutet torde icke vara, att i ett dylikt fall det värde fastigheten representerar ej längre kommer det ändamål till godo, för vilket medlen äro givna, utan tages i anspråk för något annat statsändamål. För ett godkännande av avtalet synes därför böra fordras att avtalet förses med en klausul om skyldighet för staten att under berörda förutsättning ersätta stiftelsen det

värde fastigheten vid angivna tidpunkt skäligen må anses äga. Vid bestämmandet härav torde avdrag böra göras för värdet av om- och tillbyggnadsarbeten samt nedlagda grundförbättringar. Kostnader för sådana åtgärder, som företagits för att vidmakthålla fastighetens standard och mera torde vara att hänföra till underhåll i vidsträckt mening än till grundförbättringar, synas ej böra få avdragas.

Om stiftelsen — såsom här ifrågasatts — framdeles skulle erhålla värdet av Gudmundsgården, bör stiftelsen söka erhålla tillstånd att jämväl för den grupp, testatorerna må ha avsett med uttrycket vanartiga, använda de medel, som sålunda kunna komma att stå till stiftelsens disposition, till ett ändamål, som ligger nära det ursprungliga men för vilket staten ännu icke sörjt.

Förhandlingsmännen ha ansett den av justitiekanslerämbetet antydda möjligheten av att staten någon gång i framtiden icke skulle driva ungdomsvårdsskoleverksamhet eller däremot svarande verksamhet vid Gudmundsgården vara ett opraktiskt fall; de vid en sådan situation uppkommande problemen ha därför lämnats oreglerade i avtalsförslaget. Det av justitiekanslersämbetet föreslagna tillägget ligger emellertid i linje med de tankegångar, som ligga till grund för avtalsförslaget. Med hänsyn härtill och på grund av stiftelsens lokala anknytning ha förhandlingsmännen intet att erinra mot att från statens sida göres en utfästelse med av justitiekanslersämbetet föreslaget innehåll. En förutsättning härför bör, såsom även antytts av justitiekanslersämbetet, vara, att eventuellt återbetalade medel skola förbehållas vården av »vanartiga». Enligt vad förhandlingsmännen inhämtat föreligger ej heller från stiftelsens sida någon erinran mot en dylik utfästelse.

Departementschefen.

Sedan några år pågår en genomgripande omgestaltning av ungdomsvårdsskolornas yttre organisation. En pågående utbyggnad av samhällets resurser inom andra delar av barna- och ungdomsvården har skapat förutsättningar för en viss begränsning av det totala platsantalet. Som en följd härav har ett antal skolor, såväl statliga som icke statliga, nedlagts. Fem skolor ha sedan år 1948 förstatligats genom att staten antingen övertagit anläggningarna eller arrenderat dessa. Bakgrunden till förstatligandet har varit skiftande. 1949 års riksdag beslöt upphäva den städerna Stockholm och Göteborg åvilande skyldigheten att hålla egna ungdomsvårdsskolor. Av de fem skolor, som dessa städer ägde, ansågos fyra fortfarande erforderliga för att fylla städernas platsbehov. I enlighet med ingångna överenskommelser förstatligades tre av städernas skolor, varjämte staten erhöll visst belopp för uppförande av en fjärde skola. Även i fråga om de båda övriga skolor, som under angivna tid förstatligats, förelägo särskilda skäl för åtgärden. Bistaborg — numera Bistagården — borde enligt uppgjorda differentieringsplaner tjänstgöra som hemskola. Då förutvarande huvudmannen ansåg sig sakna nödvändiga förutsättningar för att driva en sådan skola, inlöste staten anläggningen. Vad beträffar Skarvik-Tallåsen förelåg risk att denna skola redan den 1 juli 1948 skulle upphöra med sin verksamhet, då dess huvudman funnit verksamheten så krävande att huvudmannen — även om

rådande brister kunde botas genom väsentligt ökade statsbidrag — ansett sig böra avstå från ansvaret för densamma; skolan arrenderades därför av staten på fem år i avvaktan på att en annan skola skulle hinna inrättas för Skarvik-Tallåsens klientel med en lämpligare belägenhet i förhållande till Lövsta-anstalten.

Statens förhandlingsmän ha nu föreslagit, att av de återstående sex icke-statliga skolorna fyra skola förstatligas genom förvärv (Gudmundsgården och Morängen) eller arrende på 20 år (Råby och Margretelund) och två nedläggas (Sjötorp och Håkanstorp) samt att en av de tidigare nedlagda skolorna, Här-sjögårdens förutvarande yrkesskola för flickor, skall återuppsättas. Sist-nämnda anläggning förvärvades av staten i samband med att skolverksamheten därstädes nedlades.

Uppdelningen av ungdomsvårdsskoleverksamheten på statliga och icke-statliga skolor har otvivelaktigt medfört åtskilliga nackdelar. 1947 års personalreform vid de statliga skolorna har syftat till att tillföra dessa en personaluppsättning, motsvarande de krav, som öppen vård efter läkepedagogiska linjer ställer. För de icke-statliga skolornas del har personalbeståndet bestämts i de för skolorna gällande avtalen. Då dessa härröra från tiden före nyssnämnda reform och då huvudmännens ekonomi i regel icke medgivit anställande av personal utom ramen för avtalen, äro de icke-statliga skolorna numera avsevärt sämre rustade än de statliga i fråga om denna betydelsefulla vårdfaktor. Härtill har medverkat, att dessa skolor intill den senaste tiden genomgående ha hållit en avsevärt lägre lönenivå än den som tillämpats vid de statliga skolorna; en skola har i detta avseende fortfarande en betydligt lägre nivå. Detta har av naturliga skäl inverkat ofördelaktigt på rekryterings-möjligheterna. Över huvud taget har de icke-statliga skolornas verksamhet i hög grad hämmats genom ekonomiska svårigheter för huvudmännen. Ifrågasatta förbättringar ha regelmässigt förbundits med villkor att staten skulle ikläda sig det ekonomiska ansvaret för dessa. Huvudmännens ekonomiska läge har sedan åtskilliga år medfört, att staten utöver avtalsenliga bidrag nödgats utgiva ersättningar för de underskott, som uppstått vid skolorna. Alla dessa förhållanden inom den icke-statliga sektorn av ungdomsvårdsskole-organisationen ha medfört att de enskilda skolorna i allmänhet icke fylla samma krav som de statliga.

Det mest praktiska sättet att uppnå en tillfredsställande standard vid de här berörda skolorna torde vara att staten hädanefter svarar för deras drift i egen regi. Ett förstatligande av driften vid de icke-statliga skolorna kan vidare beräknas medföra vissa allmänt administrativa fördelar. Sålunda möjliggöres därigenom att hela skolorganisationen i fråga om personalplacering blir en enhet, vilket nu icke är fallet. Då jag finner de av statens förhandlingsmän preliminärt ingångna avtalen godtagbara, vill jag därför tillstyrka, att avtalen godkännas.

I fråga om förstatligandet av Gudmundsgården vill jag särskilt anföra följande. Vid förhandlingarna mellan statens förhandlingsmän och Fröbergiska

stiftelsen har — ehuru detta icke kommit till synes i avtalet — förutsatts, att skolan skall övertagas av staten för fortsatt användning som ungdomsvårdsskola. Jag har därför icke något att erinra mot att avtalet, såsom justitiekanslersämbetet föreslagit, kompletteras med ett åtagande från statens sida att, för den händelse Gudmundsgården vid en kommande tidpunkt icke längre utnyttjas för ungdomsvårdsskoleändamål eller däremot svarande verksamhet, till Fröbergiska stiftelsen utgiva ersättning med belopp, som svarar mot det värde fastigheten då skäligen må anses äga, dock med avdrag för värdet av de om- och tillbyggnadsarbeten samt grundförbättringar, som staten utfört å fastigheten. För den händelse stiftelsen härigenom skulle tillföras medel, torde en förnyad omprövning böra ske i fråga om stiftelsens ändamål.

För stiftelsens vidkommande medför ett bifall till föreliggande förslag, att stiftelsen befrias från skyldigheten att bedriva ungdomsvårdsskoleverksamhet. Stiftelsen har hittills gentemot staten varit förpliktad att till viss del själv svara för kostnaderna för Gudmundsgården; såsom förut nämnts har stiftelsen bl. a. att bestrida uppkommande underskott med högst 10 000 kronor för år. Även de medel, som stiftelsen hittills använt för ungdomsvårdsskoleändamål, kunna hädanefter disponeras för verksamhet på andra områden inom barna- och ungdomsvården; en sådan förändring har av såväl stiftelsens ledning som justitiekanslersämbetet ansetts önskvärd.

Vad slutligen beträffar de övriga i sammanhang med förstatligandet aktualiserade frågorna tillstyrker jag, att ungdomsvårdsskoleverksamheten vid Sjötorp och Håkanstorp upphör samt att Hårsjögårdsanläggningen återuppsättes såsom yrkesskola för flickor.

Frågor om åtgärder för att minska rymningarna.

Socialstyrelsen har (skr. 31/8 1949) anført, att rymningarna från ungdomsvårdsskolorna under efterkrigsåren ökat i oroväckande grad. De rymmande eleverna äro väl relativt få i förhållande till samtliga intagna, men deras framfart i samhället desto svårare. Styrelsen har övervägt lämpliga åtgärder för att råda bot på dessa missförhållanden.

Till åtgärder av pedagogisk art hör främst förbättring av elevernas möjligheter till sysselsättning under fritid och av omhändertagandet över huvud. Dylika åtgärder ha också rekommenderats av statsutskottet i dess utlåtande 1949: 170. Styrelsen hemställer om medel för anlåtande av instruktörer i terapeutiskt upplagd gymnastik, lek och idrott samt rytmik, musik o. d. (se punkt 2:o). Styrelsen framhåller i detta sammanhang även värdet av styrelsens personalutbildningsverksamhet.

Socialstyrelsen har vidare upptagit frågan om vistelsetidens längd. Vid ungdomsfängelserna är denna i allmänhet ettårig. Strafftiden för ungdomar, som intagas på vanligt fängelse, är oftast ännu kortare, medan vid ungdomsvårdsskolornas yrkesskolor behandlingstiden på grund av utbildningssynpunkterna i genomsnitt varit tvåårig. Rymningarna ha svårt att frigöra sig

från uppfattningen att vistelsen på skolan är ett straff. De visa därför en tendens att »straffa ut sig», d. v. s. att begå brott i avsikt att ådömas ett i jämförelse med vistelsetiden på ungdomsvårdsskola kortvarigare frihetsstraff och därmed också bringa beslutet om omhändertagande för skyddsuppfostran att upphöra. Socialstyrelsen anser, att behandlingstiden bör bestämmas individuellt med hänsyn till vad som ur läkepedagogisk synpunkt framstår såsom lämpligast för elevens anpassning till ett socialt levnadssätt. I regel bör vistelsetiden icke överskrida ett år. En sänkning dithän har emellertid ännu icke ägt rum i avvaktan på en ny ungdomsvårdsskolestadga, som f. n. är under utarbetande i socialdepartementet. Om en sådan sänkning kommer till stånd påverkas bl. a. vissa utgifter under omkostnadsanslaget (se punkt 2:o).

Till de tekniska anordningarna för nedbringande av rymningsfrekvensen höra, förutom personal för nattlig bevakning, slutna anstalter eller avdelningar, till vilka rymlingar och andra besvärliga elever kunna överföras. Tanken att inom ungdomsvårdsskoleorganisationen upprätta en helt sluten specialanstalt avvisas av styrelsen, som anser, att en fängesliknande institution, inom vilken unga människor skulle hopsamlas och isoleras, icke hör hemma i socialvårdens organisation av anstalter, drivna efter den öppna vårdens principer. Erfarenheterna ha också visat, att inspärning och isolering under längre tid förorsakar allvarliga psykiska och fysiska skadeverkningar på de ungdomar, varom här är fråga. Skyddet för ortsbefolkningen kan enligt styrelsens mening uppnås lika väl genom mindre, slutna avdelningar vid ett antal redan befintliga skolor. En sluten avdelning är sedan i januari 1949 i bruk vid Långanäs. Erfarenheterna från denna visa, att en öppen anstalt kombinerad med sluten avdelning för kortare förvaring — i regel ej längre tid än två månader i följd — av ett tiotal elever är lämplig ur pedagogisk synpunkt. Att eleverna under vistelsen på den slutna avdelningen känna till och kunna eftersträva överflyttning till en i tid och rum närliggande öppen avdelning anses ha en icke obetydlig sporrande effekt.

Socialstyrelsen har (skr. 10/11 1949) lämnat vissa uppgifter rörande verksamheten vid den slutna avdelningen vid Långanäs. Eleverna vistas i regel i sex veckor å avdelningen. Behandlingen präglas av, förutom avskildheten, ett intensifierat påverkningsarbete genom ständig kontakt med personalen. På grund av den korta tid, varunder avdelningen varit i funktion, kunna inga säkra resultat redovisas. Av de 45 elever, som vid tiden för skrivelsen passerat avdelningen, hade dock 5 redan kunnat villkorligt utskrivs som säkra fall. Av de övriga voro 15 mogna för villkorlig utskrivning och bedömdes ha god prognos, medan återstoden ännu icke var färdigbehandlad. Ingen bedömdes dock som helt hopplös. Särskilt anmärkningsvärt är, att rymningsfrekvensen vid Långanäs nedgått med nära 50 %, sedan den slutna avdelningen kom till, trots att till skolan överförts svåra rymmare från andra skolor.

Socialstyrelsen föreslår, att slutna avdelningar anordnas vid Råby, Forsane och Sundbo med 8—10 elever vid varje avdelning. Såsom framgår av vad jag

anfört vid frågan om förstатligande av verksamheten vid Råby, har preliminärt avtalats, att huvudmannen för denna skola skall före den 1 juli 1950 ombesörja anordnandet av den för skolan avsedda avdelningen och erhålla full ersättning härför.

Socialstyrelsen har i skrivelsen den 10/11 1949 hemställt om anvisande av 927 000 kronor för uppförande av en sluten avdelning och fyra personalbostadshus vid vardera Forsane och Sundbo samt för inventarieanskaffning till dessa avdelningar. Vidare har styrelsen (skr. 30/11 1949) överlämnat till den slutna avdelningen vid Råby hänförliga ritningar och kostnadsberäkningar, varav framgår, att uppförandet av denna avdelning skulle draga en kostnad av 70 000 kronor. Styrelsen har därjämte i skrivelsen den 31/8 1949 hemställt om dels 152 000 kronor under byggnadsanslaget för uppförande av bostadshus för personal vid Råbyavdelningen och dels 10 000 kronor under omkostnadsanslaget för anskaffande av inventarier till denna.

De omedelbara kostnaderna för avdelningarnas anordnande kunna således beräknas till $(927\ 000 + 70\ 000 + 152\ 000 + 10\ 000)$ 1 159 000 kronor.

Med stöd av socialstyrelsens beräkningar torde de årliga driftkostnaderna vid de föreslagna slutna avdelningarna kunna uppskattas till ca 110 000 kronor.

Här torde vidare få anmälas, att socialstyrelsen (skr. 5/11 1949) hemställt om en särskild uppräknig av den å skolornas omkostnadsstat uppförda delposten till elevbelöningar med 77 000 kronor. Styrelsen anför härom i huvudsak följande.

Jämlikt 19 § ungdomsvårdsskolestadgan må elev såsom uppmuntran för väl utfört arbete tilldelas flitpenningar. Elev, som nått en viss yrkesskicklighet, må i stället för flitpenningar erhålla avlöning enligt bestämmelser som meddelas av socialstyrelsen. Från avlöning skall skäligen avdrag göras för kost, beklädnad och logi.

Av förevarande delpost skola bestridas dels nyssnämnda elevbelöningar och dels utgifter, gemensamma för vederbörande skolas samtliga elever, såsom för permissionsresor, resor och andra kostnader i samband med biografbesök, tävlingar, fester och utflykter samt kostnader för underhållning. På grund av anslagens knapphet ha dock stadgans bestämmelser om avlöning hittills icke kunnat tillämpas vid någon skola. Flitpenningssystemet anpassas efter elevernas ålder och art. Beräkningsgrunderna variera avsevärt mellan de skilda skoltyperna.

Både de för skolans elever gemensamma utgifterna och flitpenningarna ha ett mycket stort pedagogiskt värde, som hittills begränsats genom anslagens otillräcklighet. Permissionsresor och andra anordningar för att stärka kontakten med yttervärlden böra komma till ökad användning. Det är därjämte synnerligen önskvärt, att eleverna under vistelsen vid skolorna i betydligt högre grad än som f. n. är möjligt kunna bibringas en mera verklighetstrogen uppfattning om ekonomiska realiteter, vilket torde underlätta deras anpassning i samhället efter utskrivningen. Flitpenningar böra därför utgå med så stora belopp, att eleverna själva kunna i någon mån ersätta av dem förorsakade skador, kostnaderna för återförande till skolan efter rymning o. d. Genom att öka trivseln på skolorna skulle dylika åtgärder också i någon mån nedbringa rymningsfrekvensen. Ökade möjligheter för eleverna att själva ersätta skador torde därjämte innebära en minskad belastning å de anslag, varifrån sådana ersättningar nu utgå.

Socialstyrelsen föreslår en särskild utredning rörande de grunder efter vilka flitpenningar och avlöningar böra utgå vid olika socialvårdsanstalter. Vid ungdomsvårdsskolorna äro dessa spörsmål emellertid av så trängande natur, att styrelsen anser sig nödsakad att hemställa om provisoriska åtgärder i avvaktan på resultatet av den föreslagna utredningen. Ett dylikt provisorium synes böra få formen av en förstärkning av delposten.

Statskontoret, som avgivit utlåtande över socialstyrelsens framställning den 31/8 1949, finner särskilda skyddsåtgärder väl motiverade i betraktande av den skadegörelse, som åstadkommes i samband med rymningarna, och den otrygghet, som härigenom skapas för ortsbefolkningen. Ämbetsverket vill därför icke motsätta sig bifall till framställningen om inrättande av slutna avdelningar.

Departementschefen.

Till en början torde jag få nämna, att enligt från socialstyrelsen inhämtade uppgifter antalet rymningar från ungdomsvårdsskolorna under åren 1945 och 1948 samt de tre första kvartalen av år 1949 uppgick till 497, 524 resp. 388¹. Ökningen av det totala antalet rymningar har sålunda sedan 1945 varit tämligen ringa. Däremot har det relativa antalet rymningar, d. v. s. antalet rymningar i förhållande till antalet elever, ökat icke obetydligt sedan nämnda år. Antalet intagna elever har nämligen sjunkit från 1 968 år 1945 till 1 585 år 1948 (medeltal 1 253 resp. 884).

Vad som gjort att rymningsproblemen under senare år kommit att tilldraga sig allt större intresse, torde emellertid ha varit den ökade brottsfrekvensen i samband med rymningar. Jämförande statistiskt material till belysande av denna utveckling saknas, men det torde här vara till fyllest att lämna de uppgifter, som hänföra sig till år 1948. Under nämnda år uppgick antalet intagna skolhems- och yrkesskoleelever samt kvinnliga elever till resp. 372, 738 och 475. Av dessa gjorde sig under året 47, 226 resp. 6 skyldiga till brott i samband med rymning. I förhållande till antalet intagna av dessa tre kategorier innebär detta en procentuell andel av 12,6, 30,6 resp. 1,2 %. Det visar sig sålunda, att det manliga klientelet över 15 års ålder är det utan jämförelse svårast belastade i förevarande avseende.

Den stigande brottsfrekvensen torde bero på flera olika faktorer. I viss utsträckning sammanhänger den utan tvivel med biltrafikens ökning efter kriget; tillgreppen av motorfordon ha tilltagit i hög grad. Men därjämte är utvecklingen ett uttryck för en avgjord förskjutning, som inträtt under de senaste åren i fråga om klientelet på ungdomsvårdsskolorna. Denna har lett till att de särskilt svårbehandlade fallen kommit att utgöra en allt större del av elevmaterialet. Orsakerna till denna förskjutning äro flera. Fall av lindrigare vanart hänvisas numera i allt större utsträckning till andra vårdformer inom barna- och ungdomsvården. Barnavårdsnämnderna ha ökat sina möjligheter till placering i fosterhem. De största städerna kunna hänvisa ungdomar till särskilda av städerna anordnade ungdomshem. Ut-

¹ Uppgifter saknas beträffande Skarvik-Tallåsen.

vecklingen av hjälpskolan och andra särskoleformer har minskat behovet av omhändertagande på grund av skolsvårigheter. Den psykiska barnavårdens utbyggnad ger större möjligheter till hjälp och tillsyn åt barn och ungdom med sociala uppförandebrister. Antalet godartade fall på ungdomsvårdsskolorna har på grund av dessa förhållanden minskat. Å andra sidan ha skolorna tillförts stora grupper av särskilt svårbehandlad ungdom. Den nya lagen om villkorlig dom har vidgat möjligheterna att överlämna unga brottslingar till ungdomsvårdsskolorna. I samma riktning ha även de nya bestämmelserna om åtalseftergift samt bortfallet av tvångsupfostringsinstitutet verkat. Slutligen ha ungdomsvårdsskolornas psykopatanstalter genom 1945 års ändringar i strafflagens 5 kapitel tillförts ett antal elever, som före lagändringens ikraftträdande skulle ha förklarats strafflösa och överlämnats till sinnessjukvården.

Innan jag går att taga ställning till förevarande fråga, torde jag få lämna en redogörelse för ungdomsvårdsskolornas uppgifter och de medel, som organisationen erhållit för att söka lösa dessa.

Ungdomsvårdsskolorna omhändertaga barn och ungdom, som genom kriminalitet eller annan kvalificerad vanart visat sig icke kunna på ett normalt sätt anpassas till samhällslivet. Det är ungdomsvårdsskolornas uppgift att anpassa detta klientel till ett socialt beteende. Alltsedan den stora skyddshemsreformen år 1936 har ett ständigt omdaningsarbete försiggått inom organisationen. Behandlingen bedrivs numera efter moderna medicinsk-pedagogiska linjer, dvs. med tillämpning av läkepedagogiska metoder. Vården är i princip helt öppen. Verksamheten skall bedrivas i närmast möjliga anknytning till det normala samhällslivet. Förhållandet mellan personal och elever skall bygga på förtroende, så att elevernas ansvarskänsla utvecklas och stärkes. Personalorganisationen har utvidgats och omformats för att kunna omhändertaga klientelet efter dessa riktlinjer. Den ledande personalen vid varje skola utgöres av en grupp befattningshavare med speciell utbildning i läkepedagogik. Skolorna äga tillgång till rådgivande psykiater. Genom anstaltspedagogiska kurser eller annan handledning söker man bibringa jämväl övrig personal insikter i anstaltspsykologi. Den ledande personalen har i viss utsträckning befriats från sådana arbetsuppgifter, som kunna hindra den från att vara bland eleverna. En långt gående differentiering av klientelet har skett. Fritidsverksamheten har intensifierats, yrkesutbildningsmöjligheterna ha vidgats och man har, i den mån det under 1940-talet låtit sig göra, sökt förbättra lokalerna icke minst i syfte att göra dem så trivsamma som möjligt. Utvecklingen karakteriseras sålunda av en ständig strävan att förbättra vården med iakttagande av det öppna systemets grundprinciper.

I vissa begränsade avseenden ha emellertid särskilda förhållanden ansetts motivera ett frångående av de angivna vårdprinciperna. Sålunda har, i syfte att söka minska rymningarna från ungdomsvårdsskolorna, särskild bevakningspersonal satts in vid de anstalter, där rymningsproblemen varit allvarligast, nämligen Lövsta och Långanäs. Kungl. Maj:t har därjämte erhållit

riksdagens bemyndigande att, i den mån så erfordras för att anskaffa tillfällig bevakningspersonal till ungdomsvårdsskolorna, medgiva därav betingat överskridande under avlöningsanslaget. Med stöd av detta bemyndigande har bevakningspersonal tidvis varit anställd vid Skarvik-Tallåsen, Ljungaskog och Sones-
torp. Vidare ha specialavdelningar anordnats vid vissa skolor. Sålunda finnes sedan i januari 1949 en sluten avdelning vid Långanäs. Avdelningen har kommit till stånd främst med hänsyn till behovet av speciella vårdanordningar för elever i åldern 18—21 år; detta klientel är i stor utsträckning psykiskt belastat. Avdelningen skall dock därjämte tjänstgöra som disciplinavdelning och har i denna egenskap fått omhändertaga svårare rymmare. Vid Lövsta och Skarvik-Tallåsen finnas särskilda avdelningar för särskilt oroliga elever av psykopatkaraktär; dessa avdelningar äro snarast att jämföra med de s. k. slutna avdelningarna vid sinnessjukhusen. Det bör observeras, att alla de nu nämnda avdelningarna sålunda tillkommit främst med hänsyn till behovet av särskilda vårdmöjligheter för psykiskt abnorma elever.

Fråga har nu uppkommit om ytterligare åtgärder i syfte att minska rymningarna från anstalterna. Socialstyrelsen har föreslagit, att ytterligare tre slutna avdelningar av samma typ som den vid Långanäs befintliga skola anordnas; dessa avdelningar skulle liksom Långanäsavdelningen utnyttjas för förvaring av svåra rymmare under viss tid, i regel högst sex veckor eller två månader. Styrelsen har härjämte föreslagit, att vissa åtgärder skola vidtagas för att förbättra omhändertagandet inom ramen för den öppna vården. I detta hänseende har styrelsen föreslagit, att medel anvisas till förbättring av fritidsverksamheten och till höjning av de till eleverna utgående flitpenningarna.

I den offentliga diskussionen om samhällets åtgärder för omhändertagande av asocial ungdom har man i skilda sammanhang ifrågasatt de socialvårdande myndigheternas möjligheter att med de nu tillämpade vårdmetoderna komma till rätta med ungdomsvårdsskolornas klientel. Man har menat, att det för omhändertagande av i varje fall de svårare unga förbrytarna borde tillskapas vårdresurser av ett helt annat slag än dem, som socialvården f. n. förfogar över. Den bärande tanken härvidlag har varit att söka tillgodose allmänhetens krav på säkerhet gentemot rymningarna.

Jag vill här understryka, att uppgiften att påverka elevernas karaktärsutveckling är ungdomsvårdsskolornas primära ändamål. Det torde vara allmänt erkänt, att de metoder, efter vilka ungdomsvårdsskolorna f. n. arbeta, äro de som ge de bästa förutsättningarna för bestående framgångar härutinnan. Att söka bedöma resultaten av skolornas verksamhet är visserligen ganska vanskligt, men jag kan i detta sammanhang icke underlåta att här redovisa vissa beräkningar, som socialstyrelsen nyligen verkställt. Såsom motvikt mot uppgifterna om antalet rymningar bör det sålunda framhållas, att av de under år 1948 intagna 1585 eleverna icke mindre än ca 1 200 elever under nämnda år icke någon gång gjorde sig skyldiga till rymning. Av 1 229 elever, vilka den 1 oktober 1949 voro villkorligt utskrivna, skötte sig 770 (63 %) utan anmärkning, medan 278 (23 %) trasslade med ar-

betsbyten eller visade lättare vanart; 181 elever (14 %) hade någon gång under tiden för den villkorliga utskrivningen återtagits en eller flera gånger till ungdomsvårdsskola eller blivit föremål för domstolsbehandling för brott. Av de under de tre första kvartalen av år 1949 slutligt utskrivna 396 eleverna bedömdes 272 (69 %) ha god och 52 (13 %) oviss prognos, medan denna för 72 elever (18 %) bedömdes såsom dålig. Det bör emellertid anmärkas, att till de sistnämnda eleverna förts även de, vilka överförts till sinnessjukhus eller sinnesslöanstalter (ca 4 % av totalantalet). Det kan också vara värt att nämna att antalet av Lövstarymlingar begångna bilstöder under de tre första kvartalen av år 1949 icke uppgick till mer än 6, ehuru vid anstalten vårdades ett tjugotal av landets besvärligaste biltjuvar, vilka före intagningen gjort sig skyldiga till åtskilliga — i flera fall upp till ett femtiotal — bilstöder. Detta torde i hög grad vittna om skolans möjligheter att i öppen vård påverka sitt synnerligen besvärliga elevmaterial.

Aven om de angivna uppgifterna av naturliga skäl böra tagas med en viss reservation, synas behandlingsresultaten kunna betecknas såsom goda, i all synnerhet med tanke på den inträdda klientelförsämringen. Med detta för ögonen vill jag kraftigt understryka min anslutning till den öppna vård efter läkepedagogiska linjer, som numera bedrivs vid ungdomsvårdsskolorna. Jag vill emellertid framhålla, att man, om man accepterar den öppna vårdens principer, bör vara beredd att taga konsekvenserna därav i form av en högre rymningsfrekvens än som skulle ha förelegat om vården varit sluten; erinras bör, att riksdagen i överensstämmelse med denna synpunkt anvisat särskilda medel till ersättningar för skador, vållade av rymningar från bl. a. ungdomsvårdsskolorna.

Vad jag anfört innebär icke att jag söker förringa rymningsproblemet. Det är givetvis angeläget att allmänhetens intresse av att erhålla skydd mot rymningarna i rimlig mån tillgodoses. Jag övergår nu till frågan om vilka åtgärder, som kunna tänkas för att ernå en förbättring i detta hänseende.

En fullt effektiv bevakning genom vakande eller eventuellt patrullerande nattvakt kan svårligen åstadkommas. Om icke systemet kompletterades med murar eller stängsel skulle härför erfordras en orimligt stor personalstyrka. Åtskilliga rymningar kunna dock även med nuvarande nattvaksstyrka avstyras på försöksstadiet. Då möjligheter föreligga att tillfälligtvis utöka denna personal i mån av behov, torde redan nu förutsättningar finnas för att täcka bevakningsbehovet i rimlig omfattning.

Frågan är då huruvida man bör söka hindra rymningarna genom inspärningsanordningar av en eller annan art. I likhet med socialstyrelsen ställer jag mig bestämt avvisande till tanken att anordna en eller flera särskilda, slutna anstalter för det besvärligaste klientelet. En sådan anstalt skulle med frångående av de enklaste differentieringsprinciper få mottaga elever av alla åldrar och begåvningsgrader och med vitt skilda former av psykisk särart.

Den av socialstyrelsen föreslagna lösningen — att i anslutning till öppna anstalter anordna slutna mindre avdelningar för förvaring av de svåraste eleverna under någon tid — är i jämförelse med det nyssnämnda alternativet

avgjort att föredraga. Jag vill icke utesluta, att denna lösning kan visa sig lämplig och genomförbar. Emellertid föreligger enligt min mening ännu icke tillräcklig grund för att antaga, att de slutna avdelningarna — vilka såsom framgår av socialstyrelsens beräkningar måste bli synnerligen dyrbara — innebära en även ur andra synpunkter godtagbar lösning av rymningsproblemet. De hittills vunna erfarenheterna vid den slutna avdelningen vid Långanäs äro ännu alltför begränsade för att kunna tjäna till ledning vid bedömandet av de slutna avdelningarnas fördelar och nackdelar. Vid sidan av syftet att genom inspärning förtaga de mest svårbehandlade eleverna möjligheterna att rymma under en viss tid skulle ändamålet med de slutna avdelningarna vara att giva personalen tillfälle att söka särskilt intensivt påverka eleverna. I brist på tillräckliga erfarenheter från Långanäsavdelningen synes det vanskligt att söka bedöma vilken personaluppsättning som för detta ändamål är lämpligast. Det kan vidare icke f. n. avgöras vilken effekt förefintligheten av slutna avdelningar vid vissa anstalter får på personalens möjligheter att bedriva uppfostringsarbetet inom de öppna delarna av dessa anstalter. Ehuru uppgifterna rörande minskning av antalet rymningar från Långanäs sedan den slutna avdelningen där togs i bruk äro gynn samma, synes det därjämte vara för tidigt att draga några bestämda slutsatser om de slutna avdelningarnas inverkan på rymningarnas totalantal. Över huvud taget synes det sålunda önskvärt, att Långanäsavdelningen får betraktas som en försöksinstitution och att erfarenheter från verksamheten därstädes avvaktas, innan flera slutna avdelningar anordnas. Jag är sålunda icke f. n. beredd att förorda, att ytterligare slutna avdelningar anordnas.

Såsom framgår av vad jag förut anfört ha goda uppfostringsresultat ernåtts vid tillämpningen av den öppna vården sådan denna utformats vid ungdomsvårdsskolorna. Jag är övertygad om att fortskridande förbättringar av de nu tillämpade vårdmetoderna komma att reducera även rymningsproblemet. Härutinnan ansluter jag mig till ett uttalande av statsutskottet (utl. 1949:170) i vilket utskottet ifrågasatte, huruvida man icke för minskande av rymningsfrekvensen i första hand borde inrikta sig på åtgärder för förbättring av omhändertagandet av eleverna och deras möjligheter till sysselsättning under fritid. Enligt min uppfattning bör stor uppmärksamhet ägnas åt härvidlag framkomliga vägar. Härom får jag närmare anföra följande.

Fritidsverksamheten är ett ständigt aktuellt problem vid ungdomsvårdsskolorna. Åtskilligt torde kunna göras för att skapa bättre förhållanden i detta avseende. Gymnastikhus saknas vid vissa skolor, i än högre grad gäller detta i fråga om idrottsplaner och ändamålsenliga hobbylokaler. Även i andra avseenden böra förbättringar kunna åstadkommas. Socialstyrelsen har tagit upp frågan om elevernas flitpenningar och avlöningar. Det är, såsom styrelsen framhållit, synnerligen önskvärt, att eleverna bibringas en mera verklighetstrogen uppfattning om ekonomiska realiteter. Flitpenningarna böra därför höjas och å andra sidan böra eleverna själva i möjligaste mån ersätta av dem förorsakade skador, kostnader för återförande efter rymningar o. s. v. Så långt möjligt böra enhetliga grunder för flitpennings- och avlöningssystemet

komma till användning vid ungdomsvårdsskolorna. En översyn av de tillämpade principerna bör ske; jag är i detta avseende ense med 1949 års riksdagsrevisorer, vilka även de förordat en sådan åtgärd. Även andra åtgärder än de nu angivna kunna tänkas lämpliga, när det gäller att söka åstadkomma förbättringar i skolornas nuvarande vårdmetoder. Över huvud äro de problem, som i detta sammanhang aktualiseras, alltför omfattande för att omedelbart kunna lösas. Förslag föreligga f. n. endast såtillvida att socialstyrelsen begärt höjning av vissa i omkostnadsstaten upptagna delposter. Det är därför min avsikt att hemställa om Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillsätta särskilda sakkunniga med uppgift att utreda hela detta problemkomplex. Utredningsmännen böra icke vara bundna vid frågor, som avse enskilda detaljer. Tänkbart är nämligen att problemen visa sig kräva omprövning av väsentliga linjer inom ungdomsvårdsskoleorganisationen, såsom exempelvis differentieringssystemet, yrkesundervisningens medel och mål, vistelsetidens längd o. s. v. Frågan om enhetliga grunder för flitpennings- och avlönningssystemet bör lösas snarast och utan att avvakta utredningens förslag i övriga avseenden. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser härutinnan.

I avvaktan på den kommande utredningens resultat böra socialstyrelsens framställningar om anvisande av ytterligare medel till fritidssysselsättning och flitpenningar bifallas; härtill återkommer jag i samband med frågan om skolornas omkostnadsanslag för nästa budgetår. Enligt vad jag inhämtat sakna skolorna i stor utsträckning möjlighet att tillfälligt hålla återförda rymmare avskilda från övriga elever. Tillfredsställande isoleringsmöjligheter torde kunna ordnas genom föga kostnadskrävande åtgärder, vilka närmast kunna hänföras till reparations- och underhållsarbeten. Ett begränsat belopp bör under omkostnadsanslaget anvisas för åtgärder av ifrågavarande slag.

Sammanfattningsvis vill jag angiva min nuvarande ståndpunkt till frågan om åtgärder i syfte att minska rymningarna från ungdomsvårdsskolorna på följande sätt. I första hand bör undersökas, huruvida icke rymningarna kunna begränsas genom allmänna förbättringar av den vid skolorna tillämpade vårdformen. Det bör undersökas vilka vägar, som härutinnan äro lämpligast; denna uppgift bör anförtros åt särskilda sakkunniga, vilka böra vara oförhindrade att upptaga alla problem, som härvid aktualiseras. I avvaktan på utredningsresultatet och med hänsyn till bristen på tillräckliga erfarenheter av den slutna avdelningen vid Långanäs bör de slutna avdelningarnas antal icke f. n. utökas.

Anslagsbehovet för budgetåret 1950/51.**1:o) Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar.**

	Anslag	Nettoutgift
1948/49	2 234 700	2 178 349
1949/50 (statsliggaren s. 316)	2 690 000	
1950/51 (förslag)	3 121 000	

Yrkanden.

Socialstyrelsen har vid sina beräkningar rörande medelsbehovet under förevarande anslag (skr. 31/8 1949) utgått ifrån att förhandlingsmännens omorganisationsförslag godtagas av statsmakterna samt att slutna avdelningar komma att anordnas i enlighet med styrelsens därom gjorda hemställan. Styrelsen har hemställt om uppräknig av anslaget med 648 800 kronor.

Lönegradsuppflyttningar m. m.

1. Uppflyttning av yrkeslära re personal	77 595
2. Uppflyttning av en lärarinna i hushållsgöromål Ca 19—Ca 21	490
3. 1 tillsyningsman i Ce 16 i stället för befattningshavare i högst 11 lönegraden	1 290
4. 7 befattningshavare i högst 11 lönegraden utbytas mot vårdare i Ce 11	—

Personalökningar.

5. Personal vid slutna avdelningar vid Forsane och Sundbo	47 416
6. Personal vid de nytillkommande anstalterna:	
Lönegradsplacerad personal	469 499
Arvoden till verkställande ledamöter (2 200), rådgivande psykiater (6 000) och folkskollärare (1 500)	9 700
Praktikanter (1 800), vikarier (12 000), kontorshjälp (3 000)	16 800
7. 6 vårdare i 11 lönegraden	32 820
8. 3 kontorsbiträden (deltid ändrat till heltid)	8 733

Omräkning.

Löneklassuppflyttningar	9 072
Avrundning	60

Kronor 673 475

Avgår: För högt beräknade löneklassplaceringar	24 675
--	--------

Summa kronor 648 800

Övergångsstaten föreslås minskad med 1 folkskollärare. Å personalförteckningen uppförd rektorstjänst i Ce 26 kan utgå.

Motivering.*Lönegradsuppflyttningar m. m.*

1. Under åberopande av ett av 1946 års skolkommision avgivet förslag till lönebestämmelser för lärare vid centrala verkstadsskolor upprepar socialstyrelsen sin tidigare gjorda framställning om lönegradsuppflyttning och sammanförande i en tjänstemannagrupp av yrkeslärare, lärarinnor i hushålls-

göromål, i kvinnlig slöjd och i tvätt samt den högre jordbruks- och trädgårds-läropersonalen (se prop. 1949: 85, s. 17). I viss anslutning till föreliggande förslag i fråga om löneställningen för yrkeslärare vid centrala verkstads-skolor föreslås, att angivna tjänstemannagrupper vid ungdomsvårdsskolorna skola under benämningen yrkeslärare placeras i 23 eller i 21 lönegraden allt efter kompetens. För nästa budgetår har avsetts att samtliga berörda befattningshavare skola placeras i 21 lönegraden i avvaktan på kompetensprövning.

2. Socialstyrelsen upprepar ett inför innevarande budgetår (se prop. 1949: 85, s. 17) framfört förslag om lönegradsuppflyttning av lärarinna i hushållsgöromål vid skolhem för flickor. Styrelsens förslag avser en placering, som med tre lönegrader överstiger den för motsvarande övningslärare vid folkskolor gällande.

3—4. Kungl. Maj:t föreslog 1949 års riksdag, att 4 vårdartjänster skulle inrättas vid vardera Långanäs och Lövsta i syfte att söka minska rymningarna. Riksdagen ansåg sig dock icke böra medgiva mer än en tillfällig förstärkning av personalen vid envar av dessa skolor med 4 befattningar i högst 11 lönegraden. Socialstyrelsen föreslår, att vid Lövsta en av dessa befattningar skall utbytas mot en tillsyningsmannatjänst för placering vid skolans specialavdelning (Åsen). Övriga tillfälliga tjänster böra utbytas mot vårdartjänster i Ce 11.

Personalökningar.

5. För envar av de slutna avdelningarna vid Forsane och Sundbo föreslås 1 tillsyningsman och 3 vårdare eller samma personaluppsättning som på motsvarande avdelning vid Långanäs.

6. Personalplanerna för de nya statliga anstalterna ha under hänsynstagande till de särskilda förhållandena vid resp. skola gjorts upp i anslutning till den nu gällande organisationen vid andra ungdomsvårdsskolor av motsvarande typer.

För *Råby* (50 platser, efter tillkomsten av slutna avdelning 60) föreslås en personaluppsättning, motsvarande den vid Forsane efter tillkomsten därstädes av en slutna avdelning, med avdrag dock för ett ekonomibitråde. Yrkeslärarna böra anställas som extra tjänstemän i avvaktan på resultatet av förhandlingar om samarbete med Malmöhus läns landstings planerade centrala verkstadsskola.

Vid *Margretelund* (40 platser, avsedda för hjälpklassmässiga elever över 15 år) finnes nu jordbruk (ca 125 har), ladugårdsskötsel (ca 100 djur) och handelsträdgård. Trädgårdsskötsel bör i fortsättningen icke vara särskild utbildningsgren vid skolan. I stället böra två verkstäder inrättas. — Vid dubbelskolorna skola enligt nuvarande organisation finnas två assistenter, en för vardera förläggningen. Vid Margretelund bör i avvaktan på vidare erfarenhet en assistent svara för den större förläggningen (25 platser) och en tillsyningsman för den mindre (15 platser). På grund av jordbrukets omfattning erfordras en jordbruksförman utöver vad som gäller för övriga skolor av motsvarande storlek och typ. Ett heltidsanställt kontorsbiträde motiveras bl. a. av jordbrukets storlek.

Gudmundsgården (25 platser) avses liksom hittills som skolhem för välbegåvade elever i folkskoleåldern, varav huvudparten undervisas i en läraravdelning vid skolhemmet och resten i läroverk eller andra undervisningsanstalter i Kalmar. Bemyndigande bör lämnas att anställa extra lärare för den händelse vid särskilt högt elevantal behov uppkommer att tillfälligt uppdelas skolan på två läraravdelningar. I personalplanen har jämfört med normalplanen för mindre skolhem å ena sidan utgått en folkskollärare, all jordbrukspersonal och en hantverkare och å den andra tillkommit en trädgårdsmästare och ett ekonomibitråde; den sistnämnda befattningshavaren anses motiverad bl. a. för att giva eleverna tid att helt ägna sig åt skoluppgifterna.

För *Morängen* och *Härsjögården* föreslås samma personaluppsättning som för *Lingatan* (se prop. nr 1949: 85, s. 20).

De föreslagna personalplanerna te sig, fränsett vad som följer av de föreslagna löneröglerna, på följande sätt.

Befattning	Löne-grad	Råby	Mar-grete-lund	Gud-munds-gården	Mor-ängen	Här-sjö-gården	Sum-ma	Därv-ordie-narie
Rektor	29	1	—	—	—	—	1	1
”	27	—	1	1	1	1	4	4
Assistent	23	2	1	1	1	1	6	4
Folkskollärare	21	—	—	1	—	—	1	1
Yrkeslärare	19	3	2	—	—	—	5	—
Lärlarinna i hushållsgöromål	19	—	—	—	2	2	4	2
Lärlarinna i kvinnlig slöjd	19	—	—	—	2	2	4	2
Tillsyningsman	16	1	1	—	—	—	2	1
Trädgårdsmästare	16	1	—	—	—	—	1	1
Jordbruksföreståndare	16	1	1	—	—	—	2	2
Husföreståndare	15	1	1	1	—	—	3	3
Trädgårdsmästare	14	—	—	1	—	—	1	1
Jordbruksförförman	14	—	1	—	1	1	3	2
Ladugårdsförförman	13	1	1	—	—	—	2	2
Biträdande husföreståndare	13	—	—	—	1	1	2	—
Vårdare	11	6	2	1	—	—	9	4
Hantverkare	11	1	1	—	—	—	2	1
Kontorsbiträde	8	1	1	—	—	—	2	—
Ekonomibitråde	6	1	1	1	—	—	3	—
”	2	3	3	3	—	—	9	—
Summa		23	17	10	8	8	66	31

7. I samband med 1947 års omorganisation vid ungdomsvårdsskolorna prövades ett förslag från socialstyrelsen om anställande av vårdare vid flickskolorna i syfte att befria den ledande personalen från nattvaktstjänstgöring. Förslaget upptogs icke av Kungl. Maj:t, enär den redan befintliga personalen ansågs bära ombesörja nattvaktstjänstgöring, så länge befattningshavarna i fråga bebodde lägenheter i anstaltsbyggnaderna (prop. nr 1947: 269, s. 49). Socialstyrelsen föreslår nu åter, att tre vårdare anställas vid vardera Sonestorp och Hornö. I annat sammanhang (se p. 3:o) hemställer styrelsen om medel till uppförande av fristående personalbostäder för 3 befattningshavare vid vardera skolan.

8. I personalplanerna för Hammargården, Vemyra och Östra Spång finnes upptaget ett kontorsbiträde med anställning $\frac{4}{5}$ av arbetsdagen. På grund av ökat behov av skrivhjälp samt svårigheter att erhålla deltidsanställda befattningshavare böra dessa biträden anställas på heltid.

Yttranden.

Statskontoret kan icke finna tillräckliga skäl för att anställa ett tredje ekonomibiträde vid Gudmundsgården, då något nämnvärt hinder för studierna icke anses föreligga om eleverna — i likhet med vad som tillämpas i många enskilda hem — få medverka vid städning och handräckning. Föreslagen förändring av en vårdartjänst vid Lövsta avstyrkes. Lönegradsplacerade vårdare böra icke anställas vid Sonestorp och Hornö så länge nuvarande personal bebor lägenheter i anstaltsbyggnaderna. I övrigt har ämbetsverket icke haft annat att erinra än att frågan om löne reglering för yrkeslärargruppen borde tagas under övervägande först i samband med omprövning av löneställningen för motsvarande personal vid centrala verkstadsskolor.

Statens lönenämnd anför, att nämnden i utlåtande över 1946 års skolkommis-sions betänkande angående löne reglering för de centrala verkstadsskolornas lärarpersonal anslutit sig till ett av 1941 års lärarlönesakkunniga framfört förslag, enligt vilket nämnda personal f. n. icke skall inordnas under statens allmänna avlöningsreglemente och lönegradsplaceras utan endast erhålla en provisorisk förbättring av lönevillkoren. Ett dylikt provisorium bör icke tagas till utgångspunkt för en uppflyttning av redan lönegradsplacerade tjänstemän. Nämnden avstyrker därför förändring av löneställningen för motsvarande tjänstemannagrupper vid ungdomsvårdsskolorna.

Vad angår förslaget om uppflyttning av en lärarinna i hushållsgöromål vid skolhem för flickor, hänvisar nämnden till sitt utlåtande över socialstyrelsens anslagsäskanden för innevarande budgetår. Nämnden förklarade sig i nämnda utlåtande finna befogat, att lärarinnan placerades något högre än som skulle ha skett, därest hon undervisat i folkskola. Det syntes dock tillräckligt om löneskillnaden begränsades till två lönegrader.

Departementschefen.

Till en början behandlar jag de framlagda förslagen om lönegradsuppflyttningar m. m.

Såsom framgår av årets statsverksproposition (VIII ht., p. 295) torde någon löne reglering för lärare vid centrala verkstadsskolor icke komma att genomföras under nästa budgetår. Med hänsyn härtill bör någon ändring icke heller vidtagas i fråga om löneställningen för ungdomsvårdsskolornas yrkeslärarpersonal. Vid sådant förhållande saknas därjämte skäl för att nu upptaga frågan om uppflyttning av lärarinnan i hushållsgöromål vid skolhemmet för flickor.

Socialstyrelsen har hemställt, att en tillsyningsmannatjänst inrättas för tjänstgöring på den s. k. Åsen-avdelningen vid Lövsta. Vid skolan finnes

redan nu en tillsyningsman. Denne avsågs ursprungligen för att vid sidan av omfattande uppgifter å yrkesskoleavdelningen vara närmaste förman för personalen på Åsen (jfr prop. 1947:269, s. 28). Efter hand har han helt tagits i anspråk för göromål utanför Åsen-avdelningen. Då förhållandena vid denna avdelning torde kräva, att dess föreståndare helt ägnar sig åt densamma, förordar jag, att en ny förmanstjänst för uteslutande tjänstgöring på denna avdelning inrättas genom att utbyta en lägre tjänst mot en tillsyningsmannatjänst. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att jag under punkt 3:o föreslår att medel anvisas för avdelningens iståndsättande. Med hänsyn till de särskilda arbetsuppgifter, som avsetts för de av 1949 års riksdag medgivna förstärkningstjänsterna i högst 11 lönegraden vid bl. a. Lövsta, anser jag att den föreslagna förändringen icke bör beröra dessa utan i stället en av de därstädes redan före den 1 juli 1949 befintliga vårdartjänsterna i Ce 11. Vad angår de angivna förstärkningstjänsterna vid denna skola och Långanäs vill jag under hänvisning till 1949 års riksdagsbeslut icke f. n. föreslå, att dessa erhålla karaktär av mera permanenta vårdartjänster.

Jag övergår nu till socialstyrelsens framställning om personalökningar.

Vad beträffar frågan om personal till de föreslagna slutna avdelningarna vid Råby, Forsane och Sundbo får jag erinra, att jag i det föregående icke ansett mig f. n. böra tillstyrka, att dessa avdelningar komma till stånd.

Socialstyrelsen har gjort upp förslag till personalplaner för de ungdomsvårdsskolor, vilka enligt mitt förslag skola förstatligas den 1 juli 1950. Planerna överensstämmer i princip med vad som efter 1947 års personalomorganisation vid ungdomsvårdsskolorna gäller för närmast motsvarande typer av sådana skolor. Vid utformningen har hänsyn tagits till de särskilda omständigheterna vid varje skola. Mot styrelsens förslag har jag icke funnit anledning till erinran annat än i fråga om Råby.

Under senare år har Råby varit i hög grad underbelagt. Enligt vad jag inhämtat äro f. n. endast 21 elever intagna därstädes. Beläggingsförhållandena giva anledning till antagandet, att skolan under nästa budgetår knappast kommer att mottaga mer än högst 30 elever. Personaluppsättningen bör därför tills vidare något begränsas i förhållande till den personalplan, som socialstyrelsen uppgjort. Jag beräknar, att följande personal tills vidare erfordras vid Råby, nämligen 1 rektor (29 lönegraden), 1 assistent (23), 1 yrkeslärare (19), 1 trädgårdsmästare (16), 1 jordbruksföreståndare (16), 1 husföreståndare (15), 1 ladugårdsförman (13), 1 vårdare (11), 1 hantverkare (11), 1 ekonomibitråde (6), 3 ekonomibiträden (2) och 1 kontorsbitråde i reglerad befordringsgång. Rektorstjänsten bör tills vidare vara extra ordinarie. Yrkeslärartjänsten bör på av socialstyrelsen anförda skäl vara placerad på extra stat. — De för praktikantarvoden och ersättningar till vikarier av socialstyrelsen beräknade beloppen böra för Råbys del minskas från 600 resp. 3 000 till 300 resp. 2 000 kronor. Vidare beräknar jag för arvode till verkställande ledamot vid denna skola 400 kronor mot av styrelsen föreslaget belopp av 600 kronor.

Enligt beslut av 1949 års riksdag må Kungl. Maj:t under innevarande budgetår medgiva överskridande av icke-ordinarieposten om så erfordras för att tillfälligt anordna nattlig tillsyn vid ungdomsvårdsskolorna. Med stöd härav har tillfällig nattvaktspersonal under budgetåret anställts vid Skarvik-Tallåsen, Sonestorp och Ljungaskog. Denna ordning bör gälla även under nästa budgetår. Jag avstyrker sålunda tills vidare, att personalen vid Sonestorp och Hornö utökas med fast anställda vårdare.

Ungdomsvårdsskolornas rektorer äro till men för sina pedagogiska uppgifter i avsevärd utsträckning belastade med kontorsgöromål. Detta gäller särskilt de skolor, vid vilka kontorsbiträden skola vara anställda på deltid. Framför andra torde de tre stora skolhemmen Hammargården, Vemyra och Östra Spång vara i behov av en förstärkning i detta avseende. Jag biträder därför socialstyrelsens förslag att dessa skolor skola få tillgång till heltidsanställda kontorsbiträden.

Jag torde under förevarande punkt tillika få anmäla fråga om viss löneförbättring för läkarpersonal vid ungdomsvårdsskolorna. Chefen för inrikesdepartementet föreslår i annat sammanhang denna dag vissa förbättringar i fråga om löneställningen för läkare vid statens sinnessjukhus och statens anstalt för fallandesjuka. Vid dessa anstalter äro överläkarna placerade i Ca 30, 31 eller 32 och andre läkarna i 29 lönegraden. Det föreslås, att särskild avlöningsförstärkning skall utgå till överläkare med 5 004 kronor och till andre läkare med 3 000 kronor för år. Förstärkningen för andre läkare anses dock böra utgå först efter två års tjänstgöring vid statligt sinnessjukhus eller annat därmed jämförligt sinnessjukhus eller vid fångvården tillhörande sinnessjukavdelning. De föreslagna lönebestämmelserna skola träda i kraft den 1 januari 1951. Inom ungdomsvårdsskoleorganisationen äro styresmännen för Lövsta och Skarvik-Tallåsen under tjänstebenämningen chef, tillika läkare, placerade i Ca 31. Vid Lövsta finnes därjämte en biträdande läkare i Cg 29. Sistnämnda båda befattningar ha i brist på sökande icke kunnat tillsättas. Löneställningen för dessa läkare anknöts vid befattningarnas tillkomst till lönerna vid statens sinnessjukhus (se 1939 års statsverksprop., V ht., s. 180 och 188; 1948 års statsverksprop., V ht., s. 67; prop. 1948: 214, s. 15). De förmåner, som läkarna vid sistnämnda sjukhus och statens anstalt för fallandesjuka kunna komma att tillerkännas, böra komma även de här nämnda befattningshavarna vid ungdomsvårdsskolorna till del. Jag föreslår därför, att avlöningsförstärkning skall fr. o. m. den 1 januari 1951 utgå till envar av cheferna för Lövsta och Skarvik-Tallåsen med 5 004 kronor samt till biträdande läkaren vid Lövsta med 3 000 kronor, allt för år räknat. Avlöningsförstärkning till sistnämnde läkare bör utgå under i huvudsak samma betingelser som för andre läkare vid statens sinnessjukhus. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser härutinnan samt i fråga om förfarandet med avlöningsförstärkning vid tjänstledighet och vikariat m. m.

Övergångsstaten bör minskas dels, i överensstämmelse med socialstyrelsens förslag, med en tjänst som folkskollärare och dels därutöver med en

tjänst som lärare i yrkesämne, vars innehavare enligt vad jag inhämtat numera erhållit entledigande. Ur personalförteckningen bör vidare i enlighet med vad styrelsen föreslagit tjänsten som rektor i Ce 26 utgå.

För genomförande av de av mig förordade förslagen torde erfordras ett belopp av i runt tal 447 000 kronor. Härtill komma merkostnader på grund av löneklassuppflyttningar med ca 9 100 kronor. Å andra sidan bör anslaget minskas med ett belopp av ca 24 700 kronor med hänsyn till att den faktiska löneklassplaceringen av ett flertal tjänstemän blivit lägre än som förutsetts vid anslagsberäkningen för innevarande budgetår. Anslaget bör alltså ökas med $(447\ 000 + 9\ 100 - 24\ 700)$ 431 400 kronor, vilken summa dock bör jämkas till 431 000 kronor.

Jag beräknar anslaget sålunda:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 1 077 000 (+ 180 000) kronor;
arvodet och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 68 400 (+ 9 500) kronor;

avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 1 659 000 (+ 198 700) kronor;

rörligt tillägg 316 600 (+ 42 800) kronor.

Anslaget bör sålunda uppföras med $(1\ 077\ 000 + 68\ 400 + 1\ 659\ 000 + 316\ 600)$ 3 121 000 (+ 431 000) kronor.

I likhet med vad som gäller för innevarande budgetår bör Kungl. Maj:t få under nästa budgetår medgiva överskridande av icke-ordinarieposten om så erfordras *dels* för anställande av yrkeslärarinnor för undervisning i för yrkes-skolorna nya yrken i enlighet med vad därom förordats i prop. 1949: 85 (s. 23), *dels* för anordnande av tillfällig bevakning nattetid *och dels* för att kunna under någon provotid förordna befattningshavare såsom icke-ordinarie tjänsteman, medan en ordinarie tjänst står obesatt. Samma medgivande bör därjämte gälla i den mån extra lärare erfordras vid Gudmundsgården vid särskilt högt elevantal. Även för nästa budgetår bör sålunda icke-ordinarieposten upptagas med förslagsvis beräknat belopp. Så bör fortfarande jämväl ske med arvodesposten.

2:o) Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1948/49	1 445 000	1 937 826
1949/50 (statsliggaren s. 318)	2 000 000	
1950/51 (förslag)	2 610 000	

Yrkanden.

Socialstyrelsen har (skr. 31/8 1949) föreslagit, att anslaget höjes med 580 000 kronor. Styrelsen har vid sina beräkningar utgått ifrån att förhandlingsmännens omorganisationsförslag godtagas av statsmakterna samt att slutna avdelningar komma att anordnas i enlighet med styrelsens därom gjorda hemställan.

Kostnaderna för de slutna avdelningarna ha beräknats med utgångspunkt från att dessa icke torde kunna tagas i bruk genast vid budgetårets början. Behovet för Råby, Margretelund, Gudmundsgården, Härsjögården och Morängen har uppskattats i huvudsaklig överensstämmelse beträffande de tre förstnämnda skolorna med omkostnaderna vid dessa under de senaste räkenskapsåren jämförda med utgifterna under budgetåret 1948/49 vid närmast motsvarande statliga skolor samt beträffande Härsjögården och Morängen med de för budgetåret 1949/50 av styrelsen beräknade utgifterna vid Lingatan och Eknäs. För de av staten nu drivna skolorna har styrelsen i princip beräknat oförändrade belopp. Härutöver har emellertid med särskild motivering begärts uppräknig av vissa delposter under anslagsposten till övriga utgifter.

Styrelsen har vidare (skr. 5/11 1949) hemställt om uppräknig av anslaget med ytterligare 77 000 kronor, avseende delposten till elevbelöning m. m. Vidare har styrelsen (skr. 3/11 1949) begärt 30 000 kronor för inköp av inventarier till Broby. Slutligen har styrelsen (skr. 31/1 1950) hemställt om ett belopp av 82 300 kronor å delposten till underhåll av byggnader m. m. för anskaffande av brandskyddsmateriel och andra åtgärder för förbättring av brandskyddet vid skolorna.

Den totala uppräknigen skulle sålunda enligt styrelsens förslag uppgå till (580 000 + 77 000 + 30 000 + 82 300) 769 300 kronor.

Socialstyrelsens förslag till anslagsäskanden framgår av följande uppställning.

Ä n d a m å l	Beräknade utgifter				Äskat belopp	
	Nuvarande skolor		Nya skolor	Särskild ökning	Summa	Summa summa-rum
	nuvarande organi-sation	2 slutna avdel-ningar				
1. Sjukvård m. m. åt befattningshavare	7 000	—	1 500	—	8 000	8 000
2. Reseersättningar	74 000	700	16 000	—	91 000	91 000
3. <i>Expenser:</i>						
a. Bränsle, lyse och vatten ..	368 000	5 000	46 000	—	419 000	
b. Övriga expenser	58 000	400	12 000	—	70 000	489 000
4. <i>Övriga utgifter:</i>						
a. Underhåll av byggnader m.m.	91 000	800	34 000	82 300	208 300	
b. Inventarier m. m.	72 000	700	126 500	230 000	129 000	
c. Tvätt och renhållning	48 000	500	9 500	—	58 000	
d. Utspisning	596 000	7 000	121 200	—	724 000	
e. Beklädnad	336 000	5 000	74 700	30 000	446 000	
f. Hälso- och sjukvård	61 000	700	15 600	—	77 000	
g. Undervisning, lek och idrott	54 000	500	15 100	15 000	85 000	
h. Elevbelöning	59 000	700	13 300	77 000	150 000	
i. Diverse	40 000	200	35 300	—	76 000	
k. Eftervård och utackordering	136 000	2 300	45 800	44 000	228 000	
Summa	2 000 000	24 500	466 500	278 300		2 769 300

¹ Därav till en sluten avdelning vid Råby 10 000 kronor.

² Till inventarier vid Broby.

³ Därav till arrendeavgifter för Råby och Margretelund 20 000 respektive 11 000 kronor.

Motivering.

4 a. *Underhåll av byggnader m. m.* En allmän översyn av de statliga ungdomsvårdsskolornas brandskydd har icke vidtagits sedan budgetåret 1945/46. Sedan dess ha flera skolor utbyggts, vartill kommer att åtskilliga skolor förstatligats. Socialstyrelsen har låtit samtliga nu statliga skolor inkomma med uppgifter beträffande nödvändiga kompletteringar och nyanskaffningar i fråga om brandskyddsmateriel m. m. Uppgifterna ha lämnats efter besiktning av och i samråd med vederbörande länsbrandinspektör. Av utredningen framgår, att endast fyra av skolorna f. n. kunna uppvisa ett tillfredsställande brandskydd. För att avhjälpa bristerna vid övriga skolor erfordras ett engångsbelopp av ca 82 300 kronor. Åtgärderna omfatta såväl inköp av materiel som, i vissa fall, byggande av branddammur och utförande av smärre omändringsarbeten å byggnaderna.

4 b. *Inventarier m. m.* En skol- och gymnastikbyggnad är enligt beslut av 1947 års riksdag under uppförande vid Broby (prop. 1947: 269, s. 102; rd. skr. 1947: 387). Byggnaden, som beräknas kunna tagas i bruk under nästa budgetår, omfattar gymnastiksal, arbetssal, matsal, skolkök, handarbetsal, två skolsalar, lärarinnerum, tvättstuga, torkrum, mangel- och strykrum m. m. Inventarier stå till förfogande endast i ringa omfattning. Kostnaderna beräknas till 30 000 kronor.

4 e. *Beklädnad.* Om den ifrågasatta förkortningen av vårdtiden genomföres (se s. 9), kommer omsättningen av elever att öka. Härav följer en ökad belastning å beklädnadsposten med ca 30 000 kronor.

4 g. *Undervisning, lek och idrott.* För att bidra till nedbringande av antalet rymningar bör fritidsverksamheten intensifieras genom att instruktörer i terapeutiskt upplagd gymnastik, lek och idrott samt rytmik, musik o. d. anlitas (se s. 9). Härför erfordras ett särskilt belopp av 15 000 kronor.

4 h. *Elevebelöning.* Socialstyrelsen har hemställt om en uppräknings med 77 000 kronor utöver vad som erfordras för de nytillkommande skolorna och slutna avdelningarna. Rörande motiveringen får jag hänvisa till vad jag därom tidigare anfört (s. 11).

4 k. *Eftervård och utackordering.* Delposten bör uppräknas med 44 000 kronor, enär vårdtidens förkortning medför en ökning av antalet elever, som måste avsluta sin yrkesutbildning under villkorlig utskrivning.

Yttrande.

Statskontoret, som avgivit utlåtande över socialstyrelsens skrivelse den 31/8 1949, har intet annat att erinra än att med anvisande av medel till särskilda instruktörer i gymnastik m. m. bör anstå.

Departementschefen.

Då jag icke velat förorda anordnande av slutna avdelningar vid Råby, Forsane och Sundbo, böra för dessa avdelningar avsedda medel utgå ur beräk-

ningarna, nämligen under posten till reseersättningar 2 200 kronor, under expensposten 7 900 kronor och under posten till övriga utgifter 53 400 kronor, eller tillhopa (2 200 + 7 900 + 53 400) 63 500 kronor.

Det är givetvis angeläget att skolorna äro försedda med tillfredsställande brandskyddsanordningar. Åtgärder böra vidtagas för att råda bot på i detta avseende förefintliga brister. Erforderlig materielanskaffning m. m. bör dock kunna utsträckas över såväl nästa budgetår som budgetåret 1951/52. För budgetåret 1950/51 bör därför vara till fyllest med en medelsanvisning av 40 000 kronor, eller 42 300 kronor mindre än socialstyrelsen föreslagit. Jag förutsätter, att skolstyrelsernas förslag till brandskyddsåtgärder göras till föremål för en noggrann granskning i syfte att så långt möjligt begränsa utgifterna utan att eftersätta säkerhetskravet; möjligheterna att reducera kostnaderna genom lämplig upphandling böra även beaktas.

Socialstyrelsen har under hänvisning till en påtänkt sänkning av anstalts-tidens längd hemställt om uppräknig av delposterna till beklädnad samt eftervård och utackordering med 30 000 resp. 44 000 kronor. Frågan om anstaltsvistelsens längd har aktualiserats vid utarbetandet inom socialdepartementet av förslag till en ny ungdomsvårdsstadga. Då jag ännu icke tagit ställning till detta förslag och med hänsyn till att frågan kan komma under bedömande vid den utredning av vissa ungdomsvårdsskoleproblem, som enligt vad jag i det föregående anfört bör komma tillstånd, anser jag icke nu böra biträda förslaget om uppräknig av ifrågavarande delposter.

I enlighet med vad jag tidigare anfört vill jag däremot förorda, att delposten till undervisning, lek och idrott höjes med av socialstyrelsen begärt belopp för att bereda skolorna möjlighet att intensifiera fritidsverksamheten bland eleverna. Dispositionen av dessa ytterligare medel bör dock icke begränsas till de av socialstyrelsen särskilt angivna ändamålen utan snarare användas till en förbättring av fritidsverksamheten överlag.

I det föregående har jag uttalat mig för en höjning av de till eleverna utgående flitpenningarna. Intill dess fastare normer erhållas för flitpenningssystemet bör en provisorisk förbättring ske genom att anslaget till elevbelöning höjes. Den härför avsedda delposten bör uppföras med av socialstyrelsen föreslaget belopp.

Mot socialstyrelsens övriga förslag har jag intet att erinra. Utöver vad styrelsen föreslagit böra — i överensstämmelse med vad jag därom anfört vid frågan om slutna avdelningar — medel beräknas för iordningställande av sådana lokaler som erfordras för att tillfälligt kunna avskilja oroliga elever. Ett belopp av 20 000 kronor bör avses för detta ändamål.

Socialstyrelsen har beräknat det totala medelsbehovet till 2 769 300 kronor. Vid bifall till mina här gjorda förslag torde anslaget böra uppföras med (2 769 300 — 63 500 — 42 300 — 30 000 — 44 000 + 20 000) 2 609 500 kronor eller i runt tal 2 610 000 kronor.

3:o) Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	1 573 000 ¹	1 449 532
1948/49	51 000	1 338 128
1949/50 (statsliggaren s. 319).	567 000	
1950/51 (förslag)	660 000	

Å anslaget fanns den 30 juni 1949 en reservation å ca 953 000 kronor.

Yrkanden.

Socialstyrelsen har (skr. 4/7, 31/8, två skr. 29/11 och skr. 22/12 1949) hemställt *dels* om anvisande av tillhopa 2 595 350 kronor för vissa byggnadsändamål *och dels* om viss omDisposition inom den å anslaget befintliga reservationen.

1. Utredning om ny skola för psykiskt abnorma kvinnliga elever..	10 000	
2. Personalbostäder vid skolor för kvinnliga elever: 2 hus å 3 lägenheter (Sonestorp och Hornö)	210 000	
3. Personalbostäder vid skolor för manliga elever:		
Lövsta	2 dubbelhus å 2×60 m ²	154 000
Långanäs	1 d:o d:o	77 000
Fagared	1 d:o d:o	82 000
Sundbo	1 d:o d:o	76 000
Johannisberg	1 d:o d:o	78 000
Råby	1 d:o d:o	75 000
»	4 enkelhus å 60 m ²	152 000
Margretelund	1 dubbelhus å 2×60 m ²	76 000
Östra Spång	1 enkelhus å 90 m ²	58 200
» »	1 dubbelhus å 2×60 m ²	77 000
Hammargården ..	3 enkelhus å 90 m ²	176 300
» ..	1 enkelhus å 60 m ²	38 000
Vemyra	2 enkelhus å 90 m ²	121 800
Folåsa	1 d:o d:o	58 200
Gräskärr	1 d:o d:o	58 200
4. Sluten avdelning inkl. inventarier samt 4 enkelhus å 60 m ² vid vardera Forsane och Sundbo	927 000	
5. Ändringsarbeten å den s. k. slutna avdelningen vid Lövsta....	38 500	
6. Reparationsarbeten å administrationsbyggnaden vid Lövsta	14 600	
7. Tilläggsanslag för redan igångsatta arbeten:		
a. Tvättinrättningen vid Lövsta	7 650	
b. Ekonomibygnader vid Lövsta	7 000	
c. Personalbostäder vid Hammargården	22 900	
	2 595 350	
8. Iordningställande av badrum i 10 bostadslägenheter vid Lövsta	—	

¹⁾ Hårtill kom en reservation å 2 116 784 kronor.

Motivering.

1. Staten arrenderar Skarvik-Tallåsen av Stockholms stadsmission för tiden den 1 juli 1948—den 30 juni 1953. Vid avtalets tillkomst förutsattes, att anläggningens fortsatta utnyttjande för ungdomsvårdsskoleverksamhet endast skulle ha provisorisk karaktär i avvaktan på att en ny ungdomsvårdsskola bleve uppförd på annan ort. Förslag till en ny skola bör framläggas i så god tid, att ärendet kan föreläggas 1951 års riksdag.

2. Förslaget syftar till att skapa möjligheter för tre befattningshavare vid vardera skolan att utflytta från anstaltsbyggnaderna till fristående bostäder. I sammanhang härmed skulle motsvarande antal vårdare anställas (jfr s. 20).

3. Vid skolorna för manliga elever kommer, under förutsättning av bifall till styrelsens förslag om personalökningar, antalet befattningshavare, som äro i behov av familjebostäder men sakna sådana, att uppgå till 81. På grund av det statsfinansiella läget och situationen på byggnadsmarknaden avstår styrelsen dock från att begära medel till personalbostadshus för flera än 31 befattningshavare. De fyra enkelhusen vid Råby äro avsedda för personalen vid den av socialstyrelsen föreslagna slutna avdelningen därstädes.

4. I det föregående har jag anmält socialstyrelsens förslag om inrättande av slutna avdelningar vid bl. a. Forsane och Sundbo. Byggnadsplanerna omfatta för vardera skolan en elevbyggnad med 11 elevrum, varav 2 isoleringsrum, samt 4 enfamiljshus à 60 m² för befattningshavare enligt följande av arkitekten B. Jonson uppgjorda kostnadsberäkningar:

	Forsane	Sundbo
Elevbyggnad	187 000	189 000
Personalbostadshus	132 000	132 000
Utvändiga arbeten	93 500	90 600
Arvoden, administration och oförutsett	41 500	41 400
	<hr/>	<hr/>
	454 000	453 000

För anskaffande av inventarier tillkommer behov av 10 000 kronor för vardera elevbyggnaden.

5. Den s. k. slutna avdelningen vid Lövsta (Åsen), som varit i bruk sedan år 1943, är avsedd för de Lövstaelever, vilka på grund av sin psykiska beskaffenhet och sitt beteende måste hållas i relativ isolering eller i en retningsfriare miljö. Erfarenheterna av psykopatklientelet och dess behandling ha med åren betydligt vidgats. Utvecklingen har medfört, att avdelningen numera måste anses otidsenlig. Avdelningen bör vara utrustad med isoleringsmöjligheter och äga tillgång till anordningar för speciell psykoterapi och sysselsättningsterapi. För att sätta avdelningen i stånd att effektivt omhänderta klientelet bör en ombyggnad ske, varvid bl. a. avdelningens behov av isoleringsrum samt fritids- och arbetssalar bör tillgodoses. Härtill kommer att byggnaden på grund av stark förslitning är i behov av en grundlig reparation.

6. Vid besiktning genom arkitekten B. Jonson har framgått, att administrationsbyggnadens stengrund genom de senaste årens svåra frostförhållanden börjat »skjuta ut», varvid sättningar och sprickor uppstått å såväl inner- som ytterväggar. Enligt Jonson torde det knappast löna sig att försöka reparera den befintliga grunden, varför det föreslås, att helt ny grund utföres av betong. I samband härmed bör en ljudisolerad vägg uppsättas i byggnaden mellan rektorsbostaden och övriga lokaler till en kostnad av 1 200 kronor.

7. 1948 års riksdag medgav, att av å förevarande anslag kvarstående be- hållning finge bestridas de till 18 000 kronor beräknade kostnaderna för vissa ändringsarbeten å tvättinrättningen vid Lövsta (prop. 1948: 2, V ht., p. 3.; rd. skr. 1948: 53). Vidare beviljade 1949 års riksdag till uppförande av vissa ekonomibyggnader (ladugård m. m.) vid sistnämnda skola samt tre personal- bostadshus vid Hammargårdens skolhem 77 000 resp. 187 500 kronor (prop. 1949: 85; statsutsk. utl. 1949: 170; rd. skr. 1949: 286).

Ifrågavarande byggnadsarbeten ha visat sig draga större kostnader än som tidigare beräknats.

a. Merkostnaderna ha främst föranletts dels av att en rörgrav för sjö- vattenledning måst sprängas genom berg i långt större utsträckning än som kunnat förutses och dels av att en omläggning av det elektriska ledningsnätet befunnits erforderlig.

b. Definitiva ritningar till ifrågavarande byggnader förelågo icke, då riksdagen tog ställning till statsutskottets förslag i anslagsfrågan. Arbetena ha nu detaljplanerats och anbud erhållits. Det har därvid visat sig, att kostna- derna torde komma att stiga med angivet belopp.

c. Lägsta anbud överstiga de beräknade kostnaderna med angivet belopp.

8. Beslut om Lövstaanstaltens inrättande fattades av 1938 års riksdag (prop. 1938: 198; rd. skr. 1938: 265). Fr. o. m. budgetåret 1938/39 ha medel i flera etapper anvisats för anstaltens uppförande. Under krigsåren tillkommo vid anstalten ett flertal personalbostadshus. Ehuru därvid ett antal lägen- heter i enlighet med uppgjorda planritningar försågos med badrum, blevo på grund av rådande materialbrist badkar icke installerade i 10 av dessa. De för husens uppförande avsedda medlen äro numera förbrukade. Socialstyrel- sen hemställer om ett belopp av 7 900 kronor för färdigställande av badrum- men i fråga. Besparingar, som beräknas uppkomma å vissa av 1946 och 1947 års riksdagar för ytterligare byggnadsarbeten vid skolan anvisade anslag, torde förslå till täckande av kostnaderna för badrummen. Styrelsen föreslår, att kostnaderna i fråga skola få bestridas av dessa besparingar.

Yttranden.

Över socialstyrelsens förslag ha utlåtanden avgivits vad avser punkterna 1—3 av statskontoret och rörande punkterna 1—5 av byggnadsstyrelsen. *Statskontoret* har icke funnit anledning till uttalande i ärendet. *Byggnads- styrelsen* har i fråga om förslagen under punkterna 1—3 intet att erinra mot de beräknade kostnaderna men anser, att de föreliggande förslagen till bo-

städer behöva göras till föremål för överarbetning. De för arbetena under punkt 4 beräknade kostnaderna anses i och för sig skäliga; enligt styrelsens mening äro emellertid de i förslagen ingående dag- och fritidsrummen väl stora i förhållande till antalet elever. De under denna punkt upptagna förslagen anses böra överarbetas, främst beträffande planlösningens detaljer, i samråd med byggnadsstyrelsen, som därjämte bör utföra arbetena. Beträffande förslaget under punkt 5 anföres, att styrelsen saknar möjlighet att bedöma behovet av de föreslagna arbetena; kostnaderna synas emellertid väl lågt beräknade.

Departementschefen.

Det är min avsikt att inom kort hemställa om Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla sakkunniga för utredning rörande ersättare för den av staten nu arrenderade skolan Skarvik-Tallåsen. Genom uppgörelsen den 30 december 1948 mellan staten samt städerna Stockholm och Göteborg rörande upphörande av städernas skyldigheter att hålla egna ungdomsvårdsskolor tillfördes staten ett belopp, varav enligt statsmakternas beslut 880 000 kronor skulle avsättas till en fond för uppförande av en ny ungdomsvårdsskola eller utvidgning av redan befintlig sådan anläggning. Jag förutsätter, att kostnaderna för den tekniska planläggningen i samband med förevarande utredningsarbete få bestridas från de å denna fond inestående medlen. Medel för ändamålet böra således icke äskas under förevarande anslag. — Jag torde här få anmäla, att socialstyrelsen (skr. 30/12 1949) hemställt om utredning rörande förflyttning av Ljungaskog. Beträffande de i samband med en sådan utredning uppkommande planläggningskostnaderna torde få gälla vad nyss sagts för Skarvik-Tallåsens del.

Vad beträffar framställningen om medel till uppförande av personalbostäder anser jag mig icke kunna tillstyrka, att medel anvisas till flera bostadshus än följande, nämligen 1 dubbelhus vid vardera Lövsta, Långanäs, Fagared, Johannisberg och Östra Spång, 2 enkelhus vid Hammargården och 1 enkelhus vid Vemyra. Kostnaderna härför uppskattar jag till (77 000 + 77 000 + 82 000 + 78 000 + 77 000 + 117 500 + 60 900) 569 400 kronor.

Under hänvisning till vad jag i det föregående anfört rörande förslaget att anordna slutna avdelningar avstår jag från att hemställa om medel för uppförande av sådana.

Den s. k. slutna avdelningen vid Lövsta, Åsen benämnd, har en betydelsefull uppgift i skolans verksamhet. Erinras bör, att 1945 års ändringar i strafflagens 5 kap. tillfört ungdomsvårdsskolorna och då särskilt specialanstalterna många elever, som före den 1 januari 1946 skulle ha överlämnats åt sinner sjukvården. Enligt vad jag under hand inhämtat uppgick antalet å Lövsta befintliga sådana elever i mitten av november 1949 till ett tiotal. Fem elever hade under året överförts till sinnessjukhus. Vid avdelningen böra finnas möjligheter att kunna effektivt avskilja oroliga elever under utbrott av stormig karaktär men där bör också vara en trivsamt miljö med goda möjligheter till

sysselsättning för sådana lätt irriterbara elever, som under längre tid måste vårdas på en mindre avdelning. Härtill kommer att de elever, vilka skola överföras till sinnessjukhus, böra kunna effektivt avskiljas från övriga elever för att förhindra att de inverka störande på dessa. Avdelningen fyller i sitt nuvarande skick icke de krav, som med hänsyn till vad nu sagts böra kunna ställas på densamma. Jag biträder därför förslaget i fråga om reparationer och ombyggnad av denna avdelning. Kostnaderna böra i överensstämmelse med socialstyrelsens beräkningar uppskattas till 38 500 kronor.

De av socialstyrelsen begärda arbetena å administrationsbyggnaden vid Lövsta torde icke lämpligen böra uppskjutas. Jag har hos byggnadsstyrelsen under hand inhämtat, att de beräknade kostnaderna kunna anses skäligen. Med hänsyn härtill biträder jag socialstyrelsens förslag att ett belopp av 14 600 kronor anvisas för ändamålet.

Socialstyrelsen har hemställt om ytterligare medel för vissa byggnadsarbeten, till vilka anslag beviljats av 1948 och 1949 års riksdagar. Med hänsyn till de särskilda omständigheter, som föranlett socialstyrelsen att göra denna framställning, förordar jag, att för arbetena anvisas av socialstyrelsen äskat belopp av (7 650 + 7 000 + 22 900) 37 550 kronor.

Slutligen torde riksdagens medgivande böra inhämtas för sådan om disposition av anslaget, att kostnaderna för iordningställande av 10 badrum i personalbostäder vid Lövsta få bestridas av befintlig behållning å anslaget med högst 7 900 kronor.

Enligt mina beräkningar bör sålunda för nästa budgetår under förevarande anslag anvisas ett belopp av (569 400 + 38 500 + 14 600 + 37 550) 660 050 kronor, eller i runt tal 660 000 kronor.

Jag förutsätter, att de föreliggande byggnadsförslagen göras till föremål för överarbetning i den utsträckning byggnadsstyrelsen funnit motiverat.

4:o) Bidrag till driften av icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

	Anslag	Nettoutgift
1948/49	1 200 000	1 268 236
1949/50 (statsliggaren s. 319)	746 000	
1950/51 (förslag)	350 000	

De icke statliga ungdomsvårdsskolorna äro genom avtal med staten för sin drift tillförsäkrade vissa statsbidrag. Härutöver utgår jämlikt statsmakternas särskilda beslut ersättning för bortfallet av de tidigare utgående kommunala avgifterna (den s. k. skyddshemsavgiften m. m.). Utbetalningstermerna äro varierande. Sålunda utbetalas vissa bidrag kvartalsvis i förskott medan vissa utgå halv- eller helårsvis i efterskott.

Det bör i detta sammanhang nämnas, att Kungl. Maj:t under en följd av år erhållit riksdagens medgivande att i viss omfattning utgiva underskottsersättningar till huvudmän för icke statliga ungdomsvårdsskolor. Enligt be-

slut av 1948 års riksdag må Kungl. Maj:t under vissa förutsättningar utan riksdagens hörande utgiva ersättningar för under budgetåren 1948/49 och 1949/50 uppkomna driftunderskott vid Håkanstorp, Morängen, Råby och Sjötorp. Vad beträffar Skarvik—Tallåsen, som numera arrenderas av staten, har staten enligt gällande arrendeavtal förbundit sig att ersätta skolans ägare, Stockholms stadsmission, för de godtagbara driftunderskott, som uppkommit vid skolan under tiden 1 januari 1945—30 juni 1948, d. v. s. intill den tidpunkt, då staten övertog skolans drift (prop. 1948: 214, s. 7—8; rd. skr. 1948: 408).

Yrkanden.

Socialstyrelsen har (skr. 31/8 och 30/11 1949 samt 10/1 1950) hemställt om anvisande av 420 000 kronor till förevarande ändamål för nästa budgetår. Medelsbehovet har beräknats under förutsättning av förstатligande av de återstående privata ungdomsvårdsskolorna samt bifall till styrelsens förslag om anordnande av en slutna avdelning vid Råby.

1. Bidrag jämlikt gällande avtal	160 550
2. Kompensation för bortfallet av de kommunala avgifterna	26 550
3. Underskottersättningar till huvudmännen för Morängen och Margretelund	58 900
4. Underskottersättning till huvudmannen för Skarvik—Tallåsen ...	70 000
5. Om- och tillbyggnadsarbeten vid Råby och Margretelund	104 000
	<hr/>
	Summa kronor 420 000

Motivering.

3. Styrelsen för Diakonissanstalten Samariterhemmet har (skr. 28/6 1949) hemställt om ersättning för under åren 1947 och 1948 vid Morängen uppkomna driftunderskott med 7 542 kronor 2 öre.

Styrelsen för Margretelunds yrkesskola har (skr. till socialstyrelsen 26/7 1949) hemställt om statsbidrag i möjligaste mån för att reglera driftunderskott vid skolan under budgetåret 1948/49, beräknat till 51 452 kronor.

Enligt socialstyrelsens mening torde de verkliga underskotten uppgå till minst de av skolstyrelserna uppgivna beloppen. Då någon anmärkning icke torde kunna riktas mot den ekonomiska förvaltningen av skolorna och då dessa äro i stort behov av statsbidrag för att täcka driftunderskotten, föreslår socialstyrelsen, att ersättning utgår till Morängen med 7 500 kronor och till Margretelund med 51 400 kronor.

4. Stockholms stadsmission har i egenskap av huvudman för Skarvik—Tallåsen (skr. 10/11 1949) hemställt om ett statligt bidrag å 75 930 kronor för täckande av driftunderskott vid skolan under tiden 1 januari 1947—30 juni 1948.

Socialstyrelsen, som granskat stadsmissionens framställning, anför, att det under angivna tid uppkomna underskottet med bortseende från vad som hänförs till eftervårdsverksamheten uppgått till 58 848 kronor. Styrelsen för-

ordar, att detta underskott helt ersättes. Vad beträffar kostnaderna för eftervård erinrar styrelsen, att dessa skola ersättas efter särskilda grunder, vilka angivas i ungdomsvårdsskolestadgan. Vid utredning har framkommit, att stadsmissionen utöver tidigare av socialstyrelsen tillerkänt belopp haft utgifter för eftervård med ca 14 800 kronor. Då granskning av de särskilda utgiftsposterna för varje villkorligt utskrivna elev bl. a. på grund av de tillämpade bokföringsmetoderna icke varit möjlig och då åtminstone i några fall stadsmissionen överskridit de medgivna maximibeloppen, kan socialstyrelsen icke tillstyrka, att av ifrågavarande belopp mer än tre fjärdedelar, eller 11 100 kronor, utbetalas till stadsmissionen. Styrelsen föreslår sålunda, att underskottersättning skall utgå med (58 848 + 11 100) i runt tal 70 000 kronor.

5. Enligt det preliminära arrendeavtalet för Råby skall huvudmannen erhålla ersättning för anordnande av en sluten avdelning vid skolan. Byggnadskostnaderna ha enligt företedda ritningar och kostnadsberäkningar uppskattats till 70 000 kronor. För utförda om- och tillbyggnadsarbeten vid Margretelund har upptagits ett belopp av 34 000 kronor, som enligt det preliminära avtalet skall utgå till huvudmannen (jfr s. 5).

Yttranden.

Statskontoret, som yttrat sig över förslagen under punkterna 1—3 och 5, har icke funnit anledning till uttalande.

Byggnadsstyrelsen har beträffande de föreslagna byggnadsarbetena vid Råby anfört, att styrelsen icke ansett sig kunna bedöma skäligheten av det till grund för byggnadsföretaget liggande lokalprogrammet. De angivna kostnaderna anses lågt beräknade, i synnerhet vad beträffar värme- och sanitets-tekniska samt elektriska installationer.

Departementschefen.

Mot socialstyrelsens uppskattning av medelsbehovet för de enligt gällande avtal eller med stöd av riksdagens särskilda medgivande utgående bidragen har jag intet att erinra. Jag beräknar således dessa bidrag till (160 550 + 26 550) 187 100 kronor.

I överensstämmelse med avtal, som beträffande Skarvik—Tallåsen redan fastställts och i fråga om Morängen och Margretelund av mig i det föregående tillstyrkts, böra huvudmännen för dessa skolor av statsmedel erhålla vissa ersättningar för driftunderskott. Jag erinrar i detta sammanhang, att Kungl. Maj:t redan erhållit riksdagens bemyndigande att utgiva sådana ersättningar till bl. a. Morängens huvudman för underskott, som uppkommit under tiden 1 juli 1948—30 juni 1950. Socialstyrelsen har i förväg godkänt skolornas utgiftstater för de i ansökningarna angivna räkenskapsåren. Ersättningarna torde få utgå med av styrelsen föreslagna belopp, nämligen för Morängen med 7 500 kronor, för Margretelund med 51 400 kronor och för Skarvik—Tallåsen med 70 000 kronor eller tillhoppa 128 900 kronor.

Under anslaget böra slutligen 34 000 kronor beräknas för den ersättning för om- och tillbyggnadsarbeten vid Margretelund, som vid godkännande av Margretelundsavtalet skall tillfalla huvudmannen för denna skola. Där- emot erfordras inga medel till ersättning åt huvudmannen för Råby för anord- nande av en sluten avdelning vid denna skola.

Jag beräknar således medelsbehovet under anslaget till (187 100 + 128 900 + 34 000) 350 000 kronor.

5:o) Fortbildningskurs för befattningshavare vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

	Anslag	Nettoutgift
1947/48	23 000	—
1948/49	9 600	30 417
1949/50 (statsliggaren s. 320)	10 200	
1950/51 (förslag)	15 200	

A anslaget fanns den 30 juni 1949 en reservation å ca 2 200 kronor.

Socialstyrelsen har (skr. 31/8 1949) hemställt om anvisande av 34 800 kronor till två treveckors kurser för den undervisande personalen (ämneslärare, folk- skollärare och befattningshavare ur yrkeslärargrupperna) enligt följande spe- cifikation för vardera kursen:

Vivre för 40 deltagare i 20 dagar à 9 kronor 50 öre för dag	7 600
Arvode för 120 föreläsningar à 40 kronor	4 800
Deltagares och föreläsares resor	2 500
Studieresor i grupp samt oförutsett	2 500

Summa kronor 17 400

Statskontoret ifrågasätter, huruvida medel i föreslagen utsträckning ound- gängligen behöva anvisas för anordnande av kurser av förevarande slag.

Departementschefen.

De senare årens utbildning har främst koncentrerats på den läkepedagogiska personalen (läkare, rektorer, avdelningsföreståndare och assistenter). Sålunda ha enligt vad jag inhämtat sammanlagt 51 i november 1949 tjänstgörande be- fattningshavare ur denna personalgrupp genomgått minst en av socialstyrel- sen anordnad kurs, medan 15 sådana befattningshavare ännu icke deltagit i sådan kursverksamhet. Motsvarande siffror äro för den undervisande per- sonalen 9 (103) och för vård- och ekonomipersonalen 52 (196).

Tills vidare kan ett uppehåll göras i utbildningsverksamheten för den läkepedagogiska personalen liksom för vård- och ekonomipersonalen. Utbild- ningen bör i stället närmast inriktas på personal ur den undervisande per- sonalgruppen, som hittills i detta avseende varit mest eftersatt. För detta ändamål böra medel anvisas för budgetåret 1950/51. Jag är emellertid icke beredd att tillstyrka, att mer än en kurs må hållas. Med hänsyn till före- fintlig reservation bör anslaget uppföras med (17 400 — 2 200) 15 200 kronor.

6:o) Bidrag till inrättande av inackorderingshem. För budgetåren 1946/47 och 1947/48 anvisades under förevarande rubrik sammanlagt 157 000 kronor, varav 3 000 kronor i engångsbidrag till IOGT (1947/48) för organisationens verksamhet till förmån för inackorderingshemmen och 154 000 kronor till inrättande av 14 inackorderingshem. För budgetåren 1948/49 och 1949/50 ha medel icke anvisats under förevarande anslag. Vid ingången av innevarande budgetår fanns å anslaget en reservation å ca 121 000 kronor.

Inackorderingshemmen skola drivas av IOGT. Staten betalar första årets hyra och bestrider kostnaderna för inventarier med 1 000 kronor per plats, dock för varje hem högst 10 000 kronor. Fr. o. m. andra året må av statsmedel utbetalas underskottersättning med högst årshyrans belopp. De angivna bidragsgrunderna, vilka godkändes av 1949 års riksdag (prop. 1949: 85; statsutsk. utl. 1949: 170; rd skr. 1949: 286), inneburo vissa höjningar i förhållande till tidigare gällande grunder.

Socialstyrelsen har (skr. 31/8 1949) anmält, att inackorderingshem vid tiden för styrelsens skrivelse vore i gång i fyra städer, nämligen Malmö, Halmstad, Sundsvall och Karlskoga. Styrelsen förväntade, att verksamheten under innevarande budgetår skulle kunna börja i ytterligare åtta städer, nämligen Uppsala, Visby, Kalmar, Karlskrona, Karlstad, Västerås, Gävle och Borlänge. Svårigheterna att få till stånd nya hem anses ha lättat något och styrelsen hoppas, att överenskommelser skola komma till stånd om inrättande av inackorderingshem på ytterligare ett antal orter under budgetåret 1950/51.

Styrelsen erinrar, att statsutskottet i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om ökat statsbidrag till inackorderingshemmen (utl. 1949: 170) anfört bl. a., att utskottet hyst tvekan i fråga om en utökning av statens åtaganden beträffande driffförlusterna och att utskottet med hänsyn till den planerade fortsatta utbyggnaden funnit angeläget, att verksamheten i ekonomiskt hänseende noggrant följdes, bl. a. ur synpunkten av att ökade åtaganden från statens sida kunde motivera en omprövning i fråga om verksamhetens omfattning. I anledning härav anför socialstyrelsen i huvudsak följande.

Styrelsen finner det angeläget, att ett tillräckligt antal inackorderingshem kommer till stånd. Därest ifrågasatt förkortning av vårdtiden genomföres, kommer behovet av platser på inackorderingshem att ytterligare ökas. Det bör framhållas, att kostnaderna för vård på inackorderingshem jämförda med kostnaderna för anstaltsvård äro ringa, varför all anledning föreligger att stödja denna verksamhetsgren. Bl. a. på grund av de goda insatser, som gjorts från IOGT:s sida, ha kostnaderna vid hemmen hittills kunnat hållas lägre än exempelvis vid motsvarande kommunala inackorderingshem. Verksamheten följes noggrant i ekonomiskt hänseende och eftervårdskonsulenterna biträda regelmässigt hemstyrelserna i frågor rörande hemmens ekonomi och förvaltning.

Socialstyrelsen har hemställt, att medel beviljas för ytterligare sju inackorderingshem. Kostnaderna beräknas till (7 × 13 000) 91 000 kronor.

Statskontoret anser, att frågan i vad mån medel till inrättande av inackorderingshem komma att erfordras under budgetåret 1950/51 undandraget sig ämbetsverkets bedömande.

Här torde tillika få anmälas, att *Sveriges storloge av IOGT* (skr. till socialstyrelsen 12/10 1949) hemställt om ett årligt bidrag å 4 500 kronor för ordens centrala verksamhet till förmån för inackorderingshemmen. Bidraget har avsetts att täcka kostnaderna för resor och expeditjonsarbete. Storlogen anför, att en av förutsättningarna för att hemmen skola drivas i ordens regi varit, att verksamheten icke åsamkar orden några utlägg. Medel saknas för ifrågavarande ändamål.

Socialstyrelsen, som vitsordar att den personliga kontakten mellan storlogen och godtemplarråden visat sig värdefull för verksamheten vid inackorderingshemmen, finner det synnerligen angeläget, att en representant för storlogen beredes tillfälle att minst en gång årligen besöka de orter, där inackorderingshem finnas eller planeras. Styrelsen föreslår, att framställningen bifalles med bidraget reducerat till 3 500 kronor.

Statskontoret anser, att därest ytterligare bidrag anses böra beviljas IOGT utöver det, som lämnats för budgetåret 1947/48, detta bör utgå i form av engångsbidrag. Ämbetsverket hävdar, att anledning icke föreligger att med anlitannde av statsmedel anordna särskild inspektion av inackorderingshemmen utöver den, som verkställles av socialstyrelsen. Bidragsbeloppet torde kunna nedsättas under det av socialstyrelsen föreslagna.

Departementschefen.

Medel ha fr. o. m. budgetåret 1946/47 varit anvisade för inrättande av sammanlagt 14 inackorderingshem. Organisationen har emellertid icke kunnat utbyggas i den takt, som man år 1946 räknade med. En starkt bidragande orsak härtill torde ha varit, att det statliga stödet ansetts för ringa. För att söka stimulera intresset beslöto därför statsmakterna inför innevarande budgetår att dels höja statsbidraget till hemmens inrättande och dels utöka statens åtaganden i fråga om underskottersättningar till hemmen.

Enligt vad jag inhämtat är verksamheten numera i gång vid 6 inackorderingshem, nämligen i Malmö, Halmstad, Sundsvall, Karlskoga, Västerås och Karlskrona. Pågående underhandlingar väntas leda till att dylika hem under år 1950 inrättas i ytterligare 4 städer, nämligen Visby, Kalmar, Karlstad och Borlänge. Socialstyrelsen planerar därjämte ytterligare ett antal hem.

Kostnaderna för varje inackorderingshem ha visat sig bliva större än som ursprungligen beräknats. Medel ha hittills anvisats till inrättande av 14 hem å 11 000 kronor. Utan att nyanvisning skett har emellertid dels inrättandebidraget höjts med 2 000 kronor för hem, dels medgivits, att underskottersättningarna, sedan det för budgetåret 1948/49 anvisade reservationsanslaget till ersättningar till inackorderingshem för driftförluster redan under nämnda budgetår förbrukats, under innevarande budgetår må bestridas från detta anslag. Enligt vad jag under hand inhämtat ha vidare hyreskostnaderna för inackorderingshemmen visat sig ligga högre än som ursprungligen beräknats. Det genomsnittliga statsbidraget för hemmens anordnande torde numera uppgå till ca 15 000 kronor. Anslaget torde därför icke förslå ens till inrät-

tande av de 10 hem, vilka redan äro startade eller enligt socialstyrelsens planer skola tagas i bruk under år 1950.

Grunderna för inackorderingshemsorganisationen uppdrogos av 1942 års skyddshemssakkunniga i deras betänkande och förslag rörande effektivisering av skyddshemselevernas eftervård (SOU 1945: 10). De sakkunniga framlade en plan omfattande sammanlagt 37 inackorderingshem. Statsmakterna ha icke tagit ställning till planen som sådan, utan verksamheten är tills vidare av försökskaraktär. Den långsamma utbyggnadstakten har medfört, att möjligheter ännu icke föreligga att på erfarenhetens grund bedöma verksamhetens värde. Jag är därför icke f. n. beredd att föreslå, att ytterligare medel anvisas i den utsträckning socialstyrelsen begärt. I syfte att under nästa budgetår medgiva utbyggnad till elva inackorderingshem bör anslaget emellertid förstärkas med ett belopp av 21 000 kronor.

I likhet med socialstyrelsen finner jag det av IOGT:s centralorgan bedrivna arbetet för inackorderingshemmen vara av stort värde. Utan att taga ställning till frågan om årligt anslag vill jag därför föreslå, att IOGT under nästa budgetår erhåller ett belopp av 2 000 kronor såsom bidrag till denna verksamhet.

Anslaget bör sålunda enligt mina beräkningar uppföras med (21 000 + 2 000) 23 000 kronor.

7:o) Ersättning till inackorderingshem för driftförluster.

Såsom jag under nästföregående punkt anført erhålla inackorderingshemmen fr. o. m. andra året ersättning av staten för uppkomna driftunderskott. Ersättningen utgår med högst årshyrans belopp. För detta ändamål anvisades för budgetåret 1948/49 ett särskilt reservationsanslag av 3 000 kronor. För innevarande budgetår ha medel icke anvisats härför men 1949 års riksdag medgav, att anslaget till bidrag till inrättande av inackorderingshem finge användas även för nu ifrågavarande ändamål.

Socialstyrelsen har (skr. 31/8 1949) hemställt om anvisande under förevarande rubrik av ett anslag av 16 000 kronor.

Statskontoret har intet att erinra mot bifall till förslaget.

Departementschefen.

På grund av den långsamma utbyggnadstakten har inrättandeanslaget för innevarande budgetår ansetts kunna inom sig rymma även underskottsersättningarna. För nästa budgetår bör emellertid ett särskilt anslag åter anvisas för detta ändamål. Med hänsyn till de höjningar, som 1949 års riksdag medgivit i fråga om underskottsersättningarna, kan jag godtaga socialstyrelsens beräkning av medelsbehovet. För ändamålet bör sålunda anvisas ett reservationsanslag av 16 000 kronor.

8:o) Inköp av Morängens yrkesskola. Vid behandlingen av föreliggande förslag rörande förstatligande av återstående icke statliga ungdomsvårdsskolor har jag bl. a. förordat, att staten skall förvärva Morängens yrkesskola. Den kontanta köpeskillingen härför uppgår till 20 500 kronor, för vilket ett särskilt, obetecknat anslag bör anvisas.

Hemställen.

Under åberopande av vad jag sålunda i olika hänseenden anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

A. *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av mig anmälda avtalsförslag fastställa avtal rörande förstatligande av Gudmundsgårdens skolhem och Morängens yrkesskola samt av verksamheten vid Råby och Margretelunds yrkesskolor, *dels ock* godkänna av mig förordade därmed sammanhängande organisationsförslag;

B. besluta, att i personalförteckningen för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården följande förändringar skola vidtagas, nämligen *dels* uppförande av ytterligare 4 rektorer i lönegrad Ca 27, 3 assistenter i lönegrad Ca 23, 1 folkskollärare i lönegrad Ca 21, 2 lärarinnor i hushållsgöromål i lönegrad Ca 19, 2 lärarinnor i kvinnlig slöjd i lönegrad Ca 19, 2 jordbruksföreståndare i lönegrad Ca 16, 1 trädgårdsmästare i lönegrad Ca 16, 3 husföreståndare i lönegrad Ca 15, 1 trädgårdsmästare i lönegrad Ca 14, 2 jordbruksförmän i lönegrad Ca 14, 2 ladugårdsförmän i lönegrad Ca 13, 2 vårdare i lönegrad Ca 11 och 1 hantverkare i lönegrad Ca 11 ävensom 1 rektor i lönegrad Ce 29 *dels ock* minskning med 1 rektor i lönegrad Ce 26 samt — vad beträffar å övergångsstat uppförda tjänster — 1 folkskollärare i lönegrad Ca 22 och 1 lärare i yrkesämne i lönegrad Ca 16;

C. godkänna följande avlöningsstat för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1950/51:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 1 077 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	» 68 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 1 659 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 316 600

Summa kronor 3 121 000;

D. för budgetåret 1950/51 under femte huvudtiteln anvisa:

- 1) till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar* ett förslagsanslag av 3 121 000 kronor;
- 2) till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader* ett förslagsanslag av 2 610 000 kronor;
- 3) till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m.* ett reservationsanslag av 660 000 kronor;
- 4) till *Bidrag till driften av icke statliga skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* ett förslagsanslag av 350 000 kronor;
- 5) till *Fortbildningskurs för befattningshavare vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* ett reservationsanslag av 15 200 kronor;
- 6) till *Bidrag till inrättande av inackorderingshem* ett reservationsanslag av 23 000 kronor;
- 7) till *Ersättning till inackorderingshem för driftförluster* ett reservationsanslag av 16 000 kronor;
- 8) till *Inköp av Morängens yrkesskola* ett anslag av 20 500 kronor;

E. medgiva, att från reservationsanslaget till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m.* må intill ett belopp av 7 900 kronor bestridas kostnaderna för iordningställande av 10 badrum i personalbostäder vid Lövsta skolhem och yrkesskola.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Ralph Sterner.

Bilaga.

1. Avtal rörande Gudmundsgården.

Mellan Fröbergiska stiftelsen i Kalmar, å ena, samt Kungl. Maj:t och kronan, under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande, å andra sidan, har träffats följande avtal.

1. Det den 9 april 1943 godkända avtalet mellan Kungl. Maj:t och kronan samt stiftelsen rörande verksamheten vid Gudmundsgårdens skolhem skall upphöra att gälla från och med den 1 juli 1950, vid vilken tidpunkt staten övertager verksamheten där.

Vad i punkterna 5 och 13 nämnda avtal stadgas om avtalsperiod skall i nu förevarande sammanhang avse tiden 1 januari 1948—30 juni 1950.

2. Stiftelsen överlämnar till staten utan ersättning och gravationsfritt på de villkor som här nedan angivas stadsågan nr 1878 A i Kalmar stad med därå uppförda byggnader (Gudmundsgårdens skolhem) att tillträdas den 1 juli 1950. Stiftelsen överlämnar jämväl kostnadsfritt alla på Gudmundsgården samma dag befintliga, stiftelsen tillhöriga inventarier, som använts i verksamheten vid skolhemmet, i enlighet med särskild inventarieförteckning, ävensom inneliggande lager av förnödenheter.

Med överlåtelsen av fastigheten följer de rättigheter beträffande lösning av kringliggande mark och disposition av holmen Stora Ekhaten, vilka tillkomma stiftelsen.

Överlåtelsen sker under villkor,

a) att Kungl. Maj:t fastställer sådan ändring i nu gällande reglemente för Fröbergiska stiftelsen, att stiftelsen befrias från skyldigheten att driva skyddshemsverksamhet och att det nya ändamålet för stiftelsen bestämmes i huvudsaklig överensstämmelse med följande av stiftelsens styrelse vid sammanträden den 1 december 1948 och den 1 mars 1949 antaget förslag till ändrad lydelse av 1 § i stiftelsens reglemente.

»1. Fröbergiska stiftelsen i Kalmar är en av framlidne direktören M. G. Fröberg och hans hustru genom testamente den 30 augusti 1841 grundlagd stiftelse.

2. Stiftelsen har till ändamål att åt hjälp- och skyddsbehövande barn och ungdom, företrädesvis från Kalmar stad samt Hossmo, S:t Sigfrids, Ljungby, Dörby, Förlösa, Åby och Kläckeberga socknar, söka bereda vård, uppfostran och yrkesutbildning, antingen genom understöd åt någon lämplig anstalt inom orten eller på annat sätt, som styrelsen bestämmer.

3. Stiftelsen bör jämväl — enligt sitt ursprungliga ändamål att i Kalmar driva en anstalt för omhändertagande av vanvårdade och vanartiga barn — i den mån dess styrelse finner sådant lämpligt — stödja verksamheten vid Gudmundsgårdens skolhem och bispringa tidigare elever vid skolhemmet i syfte att göra dem till goda och samhällsnyttiga medborgare.»

b) att staten övertager stiftelsens förpliktelser mot de vid skolhemmet den 30 juni 1950 anställda ordinarie befattningshavarna,

c) att alla för fastigheten utgående skatter och onera samt andra avgifter, vilka förfalla till betalning från och med tillträdesdagen, gäldas av staten,

d) samt att lagfartskostnaderna å fånget gäldas av staten.

3. Sedan ovannämnda reglementsändring godkänts av Kungl. Maj:t, utfärdar stiftelsen särskilt gåvobrev rörande skolhemsfastigheten med inventarier och överlämnar för lagfarts erhållande nödiga handlingar.

Av detta avtal äro två likalydande exemplar upprättade och utväxlade.
Stockholm den 6 maj 1949.

För Kungl. Maj:t och kronan:

Henrik Klackenborg.

Torsten Eriksson.

Erik Montell.

Kalmar den 18 juni 1949.

För Fröbergiska stiftelsen:

Sten Waldem.

Walfred Nilsson.

2. Avtal rörande Morängen.

Mellan Kungl. Maj:t och kronan, under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande, samt Diakonissanstalten Samariterhemmet i Uppsala har träffats följande

Avtal.

1. Till staten försäljer diakonissanstalten fastigheterna Ellringe 1¹³ samt Wäsby Lilla 1¹⁵ och 1¹⁶ i Almunge socken (Morängens yrkesskola) att tillträdas den 1 juli 1950. I försäljningen ingå jämväl alla diakonissanstalten tillhöriga döda och levande inventarier, som finnas å Morängen den 30 juni 1950, ävensom ineliggande lager av förnödenheter. Härvid förutsättes, att värdet av nämnda inventarier och lager icke understiger motsvarande värde vid avtalets undertecknande.

2. Köpeskillingen för fastigheterna samt ovannämnda inventarier och lager utgör 138 500 kronor, varav 110 000 kronor anses belöpa å fastigheterna.

Köpeskillingen gäldas på det sättet, att diakonissanstalten *dels* befrias från skyldigheten att återbetala de statslån å tillhopa 118 000 kronor, som diakonissanstalten erhållit enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 april 1927 och den 30 april 1942, *dels ock* erhåller 20 500 kronor senast en månad efter det avtalet godkänts av Kungl. Maj:t.

3. Staten övertager fastigheterna och inventarierna med samma rättigheter och skyldigheter, som tillkomma och åvila diakonissanstalten, med skyldighet tillika för staten att gälda alla för fastigheterna utgående skatter, onera och andra avgifter, vilka förfalla till betalning från och med tillträdesdagen. Lagfartskostnaderna bestridas av staten.

Diakonissanstalten förklarar, att fastigheterna vid tillträdet icke belastas med andra inteckningar än dem, som finnas upptagna i gravationsbevis av den 20 januari 1948.

Alla åtkomsthandlingar, kartor och övriga handlingar rörande fastigheterna skola å tillträdesdagen överlämnas till staten.

4. De underskott, som uppkommit på driften vid Morängen under tiden den 1 januari 1947—30 juni 1950, i enlighet med av socialstyrelsen godkända utgiftsstater, skola ersättas diakonissanstalten av statsmedel.

Härav äro två likalydande exemplar upprättade och utväxlade.
Stockholm den 2 juli 1949.

För Kungl. Maj:t och kronan:

Henrik Klackenborg.

Torsten Eriksson.

Erik Montell.

Uppsala den 19 augusti 1949.

För Diakonissanstalten Samariterhemmet:

Kjell Rohdin.

Sven Westerman.

Anders Tideström.

3. Avtal rörande Råby.

Avtal.

Mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt stiftelsen Råby Räddningsinstitut, å andra sidan, har under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande träffats följande avtal att gälla från och med den 1 juli 1950 i stället för det av Kungl. Maj:t den 30 juni 1948 fastställda avtalet rörande verksamheten vid Råby yrkesskola.

1. För fortsatt ungdomsvårdsskoleverksamhet vid Råby yrkesskola upplåter stiftelsen till staten enligt lagen om nyttjanderätt till fast egendom från och med den 1 juli 1950 till och med den 30 juni 1970 Råby räddningsinstitut

tillhörande fastigheter inom St. Råby kommun och Lunds stad, enligt bilaga¹, jämte därstädes befintliga levande och döda inventarier, ävensom inneliggande lager av förnödenheter.

2. Staten övertager från och med den 1 juli 1950 stiftelsens ekonomiska förpliktelser mot den vid detta avtals undertecknande anställda och vid övertagandet kvarstående personalen vid yrkesskolan samt jordbruks- och trädgårdsdriften.

3. Verksamheten vid Råby yrkesskola skall under avtalstiden ledas av en styrelse (skolstyrelsen) bestående av tre av Kungl. Maj:t förordnade och två av stiftelsens direktion utsedda ledamöter. Kungl. Maj:t förordnar en av de fem ledamöterna att vara skolstyrelsens ordförande.

Beträffande skolans styrelse och förvaltning skall i övrigt gälla vad därom föreskrives i Kungl. Maj:ts stadga för skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

4. Staten utbetalar till stiftelsen i förskott under juli månad såsom bidrag till stiftelsens kostnader för pensionering av förutvarande anställningshavare, för brandförsäkring av den upplåtta egendomen och för övrig förvaltning 20 000 kronor för budgetår.

Därest under avtalstiden de i denna summa inräknade pensionskostnaderna skulle minskas med minst 5 000 kronor, skall bidraget reduceras med halva beloppet av minskningen i pensionskostnaderna.

I den mån stiftelsens årliga inkomster genom dessa bidrag bringas att överstiga utgifterna, skall överskottet enligt stiftelsedirektionens beprövande användas till intagna eller förutvarande elevers bästa eller eljest till främjande av skolans verksamhet.

5. För den i punkt 1 angivna upplåtelsen skola följande särskilda bestämmelser gälla:

a) Det åligger staten att svara för jordbrukets och trädgårdens rationella skötsel, hålla byggnaderna i gott skick samt att hålla standarden å inventarierna — vilka vid övertagandet skola angivas å särskild inventarieförteckning — i tidsenligt skick.

b) Det åligger stiftelsen att under upplåtelse tiden hålla stiftelsen tillhöriga byggnader och inventarier brandförsäkrade till deras fulla värde.

c) Stiftelsen förbinder sig att under upplåtelse tiden icke utan Kungl. Maj:ts medgivande försälja någon del av fastigheterna.

d) Stiftelsen skall äga disponera ett rum (»gamla slöjdsalen») i huvudbyggnaden såsom direktionens sammanträdesrum och för förvaring av arkivalier m. m.

6. Staten skall äga rätt att få till stånd de ny-, till- och ombyggnader, som vederbörande myndighet prövar erforderliga för verksamhetens bedrivande. Därvid skall överenskommelse träffas med stiftelsen rörande platsen för byggnaderna. Stiftelsen skall äga rätt att utföra och bekosta sådana byggnads-

¹) Här utesluten.

arbeten. Önskar stiftelsen ej åberopa denna sin rätt och träffas ej annan överenskommelse, skall staten utföra och bekosta arbetena samt vid avtalets utlöpande äga rätt att tillgodoräkna sig skäligen ersättning för den värdeökning, som ny-, till- eller ombyggnaderna kunna ha medfört. Kan uppgörelse härom ej nås mellan de avtalslutande parterna, skall frågan hänskjutas till avgörande av tre gode män i enlighet med vad lagen om skiljemän föreskriver.

7. Därest under avtalstiden skulle inträda en väsentlig förskjutning i penningvärdet, skola parterna äga rätt att påkalla förhandlingar om därav be- tingad ändring i avtalsvillkoren.

8. Därest detta avtal icke från någondera sidan uppsäges senast fem år före upplåtelse- tidens utgång, fortsätter det att med fem års ömsesidig upp- sägning gälla tills vidare.

9. För om- och tillbyggnadsarbeten under tiden den 1 januari 1938—30 juni 1950 har stiftelsen jämlikt punkt 17 i det av Kungl. Maj:t den 30 juni 1948 fastställda avtalet intet krav på ersättning för annan kostnad än den som hänfö- rer sig till anordnandet av en isoleringsavdelning i den s. k. Gyllenkrokska fastigheten. Sistnämnda kostnad skall ersättas stiftelsen vid detta avtals ikraftträdande.

Stockholm den 20 juni 1949.

För Kungl. Maj:t och kronan:

Henrik Klackenborg.

Torsten Eriksson.

Erik Montell.

Lund den 27 juni 1949.

För stiftelsen Råby räddningsinstitut:

Sture Siwe.

Oskar Ekelin.

4. Avtal rörande Margretelund.

Mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt stiftelsen Anna Lisa Lidbecks uppfostringsanstalt i Lidköping, å andra sidan, har — i syfte att för stiftelsen möjliggöra ett fullföljande av dess uppgifter enligt Anna Lisa Lidbecks testa- mente den 21 november 1878 — under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkän- nande träffats följande avtal att gälla från och med den 1 juli 1950 i stället för det av Kungl. Maj:t den 30 juni 1938 fastställda, den 17 februari 1939 och 9 april 1943 ändrade avtalet rörande verksamheten vid Margretelunds yrkes- skola.

1. För fortsatt ungdomsvårdsskoleverksamhet vid Margretelunds yrkes- skola upplåter stiftelsen till staten enligt lagen om nyttjanderätt till fast egen- dom från och med den 1 juli 1950 till och med den 30 juni 1970 fastigheterna

stadsägorna 172—174 (Margretelund), 203—205 (Lidaberg) samt 168 (Vänervik) i Lidköpings stad jämte därstädes befintliga levande och döda inventarier, ävensom ineliggande lager av förnödenheter.

2. Staten övertager från och med den 1 juli 1950 stiftelsens ekonomiska förpliktelser mot den vid detta avtals undertecknande anställda och vid övertagandet kvarstående personalen vid yrkesskolan samt jordbruks- och trädgårdsdriften.

3. Verksamheten vid Margretelunds yrkesskola skall under avtalstiden ledas av en styrelse (skolstyrelsen) bestående av stiftelsens fem styrelseledamöter och två av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter.

Kungl. Maj:t förordnar en av skolstyrelsens ledamöter att vara dess ordförande.

Beträffande skolans styrelse och förvaltning skall i övrigt gälla vad därom föreskrives i Kungl. Maj:ts stadga för skolor tillhörande barna- och ungdomsvården.

4. Staten utbetalar till stiftelsen i förskott under juli månad såsom bidrag till stiftelsens kostnader för pensionering av förutvarande anställningshavare, för brandförsäkring av den upplåtna egendomen och för övrig förvaltning 11 000 kronor för budgetår.

I den mån stiftelsens årliga inkomster genom detta bidrag bringas att överstiga utgifterna, skall överskottet enligt stiftelsestyrelsens beprövande användas till intagna eller förutvarande elevers bästa eller eljest till främjande av skolans verksamhet.

5. För den i punkt 1 angivna upplåtelsen skola följande särskilda bestämmelser gälla:

a) Det åligger staten att svara för jordbrukets och trädgårdens rationella skötsel, hålla byggnaderna i gott skick samt att hålla standarden å inventarierna, vilka vid övertagandet skola angivas å särskild inventarieförteckning, i tidsenligt skick.

b) Det åligger stiftelsen att under upplåtelse tiden hålla stiftelsen tillhöriga byggnader och inventarier brandförsäkrade till deras fulla värde.

c) Stiftelsen överlåter till staten, där så kan ske, arrenderätten till den jord, som av Lidköpings stad m. fl. för närvarande är upplåten åt stiftelsen.

d) Stiftelsen förbinder sig att under upplåtelse tiden icke utan Kungl. Maj:ts medgivande försälja någon del av fastigheterna, dock att socialstyrelsen skall äga medgiva försäljning för smärre gränsregleringar, som finnas icke hinderliga för skolans verksamhet. Utan hinder av vad sålunda stadgats skall stiftelsen, där så av Lidköpings stad påfordras, äga försälja jord belägen inom det område, som å 1944 års stadsplanekarta betecknats med kvarteren Ekoxen, Drönaren, Gräshoppan och Krabban.

6. Det statslån å 114 000 kronor, som stiftelsen jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 20 februari 1942 erhållit för vissa om- och tillbyggnadsarbeten vid Margretelunds yrkesskola, skall kvarstå som räntefritt lån och enligt oförändrade

säkerhetsbestämmelser intill statens frånträdande av egendomen, då det av stiftelsen skall återgäldas, därest icke nytt avtal träffas mellan staten och stiftelsen rörande användningen av Margretelundsanläggningen.

7. Därest underskott å driften av Margretelunds yrkesskola skulle uppkomma under budgetåren 1948/49 och 1949/50, skall stiftelsen erhålla ersättning härför av statsmedel under förutsättning att skolans utgiftsstat i förväg granskats och godkänts av socialstyrelsen.

8. Därest under avtalstiden skulle inträda en väsentlig förskjutning i penningvärdet skola parterna äga rätt att påkalla förhandlingar om därav be-
tingad ändring i avtalsvillkoren.

9. Därest detta avtal icke från någondera sidan uppsäges senast fem år före upplåtelse tidens utgång, fortsätter det att med fem års ömsesidig uppsägning gälla tills vidare.

10. Till fullgörande av sina förpliktelser enligt punkt 15 av ovannämnda den 30 juni 1938 fastställda avtal skall staten för om- och tillbyggnadsarbeten, som verkställdts efter den 1 januari 1938, ersätta stiftelsen med ett belopp av 34 000 kronor att utbetalas under juli månad 1950 ävensom — därest detta avtal upphör att gälla utan att nytt avtal träffas mellan staten och stiftelsen rörande användningen av Margretelundsanläggningen och stiftelsen så påfordrar — med ett ytterligare belopp av 176 000 kronor.

11. Finner Kungl. Maj:t verksamheten vid skolan drivas på sådant sätt att det därmed avsedda syftet äventyras eller att statens intressen enligt avtalet eljest allvarligt åsidosätts, äger Kungl. Maj:t utan hinder av vad förut sagts uppsäga avtalet med stiftelsen till upphörande tidigast sex månader efter skedd uppsägning.

Därest avtalet upphör att gälla av nu nämnd anledning, skall — utöver vad i punkterna 6 och 10 angivits — gälla, att stiftelsen har att till staten återgälda de belopp, som av staten under avtalstiden må ha investerats i ny-, till- eller ombyggnader på stiftelsens mark, dock med avdrag för belopp motsvarande summan av normala årliga avskrivningar på grund av förslitning å sådana anläggningar, varom i varje särskilt fall är fråga.

Stockholm den 12 oktober 1949.

För Kungl. Maj:t och kronan:

Erik Montell.

Henrik Klackenborg.

Olov Johnsson.

Lidköping den 18 oktober 1949.

För stiftelsen Anna Lisa Lidbecks uppfostringsanstalt:

Erik Jakobson.

Yngve Söderström.

Ad punkt 4 i avtalet mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Anna Lisa Lidbecks uppfostringsanstalt i Lidköping.

Stiftelsen är ense med statens förhandlingsmän om att det i denna punkt omförmälda bidrag till stiftelsens pensionskostnader m. m., vilket staten skall utbetala i förskott under juli månad varje budgetår, skall, när stiftelsens pensionskostnader vid ingången av ett budgetår nedgått med minst 2 500 kronor, reduceras med ett belopp motsvarande hälften av den inträdda minskningen av nämnda kostnader.

För statens förhandlingsdelegerade:

Henrik Klackenborg.

För Anna Lisa Lidbecks uppfostringsanstalt i Lidköping:

Erik Jakobson.

Yngve Söderström.